КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетарийн, вlашагlлхьа!

ШИНАРДИ, 19 август, 1969 шу. № 160 (4730). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

Арадуьйлу 1923 шера дуьйна

ШерагIа йоаржае юбилейни яхь

Хlара дя массана довз гаргакхоачу вай сийлахь-йокхачу юбилейне — В. И. Ленин вин бlаь шу дизара. Республика промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка кхехкаш я хlанз цу денача ден сийна яржий социалистически яхь. Хlара коллективо тlаьlертта къоксам лоаттабу тlайша юбилейни декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Дешна гучаюал яьржача яхье къахьегамхой керда инициатива. Дукха моттигаш я, бlарчча коллективаша тlайшача декхарел совгlа, хlара къахьегамхочо къаьстта декхараш тlайша. Хlаране шийн къахьегама совгlаташ кийчду дезача дийна. Цхьацца бараша лерхl тlайша декхараш ханал хьалха кхоачаш я дьа, юбилейна дийнахь ударни хьисапе къахьега бокъо яьхха.

Яьржача социалистически яхь толамаш дахара дика гlо ду боахама реформа идеяша, принципаша.

Цар къахьегамхой теркам тlабераьбу производства культура лаккхъяра, чура тороаш гучаяхара, царех бизза пайда эцара, материальни къахьегамен ресурсаш кхом бош дlаьхийтара.

Юбилейни декхараш ханал хьалха кхоачашдеш хьайоагlаш дукха коллективаш я вай республике. Дlабахача ворхl бетта доккхий толамаш даьхад Нохч-Гlалгlай АССР промышленноста болхлоша. Тlехккоачашъяй промышленни продукци арахецарех, цун реализаци пред ворхl бетта план. Реализаци яь продукци ханах лаьрхlачул 8,4 миллион сом совгlа я. Цу даькъе да дукха мехкдаьтта, электроэнерги, мехкдаьтта продукташ, химически растворителаш, полиэтилен, кога гlирс, кхача продукташ, иштта кхыйола продукци.

Доккхал де йиш йолаш да укх шера ворхl бетта арахийна продукци совхке цу йокъа арахийначул 10,4 процент дукхагlа хилар. Совхха ворхl бетта хиннача 6 процент лакхъевнай къахьегама овсарле я.

Питилетка дькъагlча шера продукци хьеккхарга дlабоал шедлохбара чотах пачхаьлкхене плаках лаьрхlачул совгlа 230 эзар сом пайда баьб.

Социалистически яхье, массаза санна, хьалха латт мехкдаьттан мехкдаьтта чакхдоахача промышленностен болхлой — «Октябрьнефта», «Горскнефта», «Малгобекнефта» мехкдаьтта промыслоши управленей коллективаш, мехкдаьтта газови управлене, производственно-товарни контора, Шерипов Асламбека цlерагlча нефтемаслозавода, кхыча предприятей коллективаш.

Доккхий толамаш даьхад республика цхьайолча колхозаша, совхозаша. Тlехкхоачашъяй пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоккхара ворхl бетта план, дика чунйцал ялат, толайша дlахо хьу кхашкара балхаш.

Иштта дикадараш дуйцаш кхы дукха а масалаш кхуьла йиш я. Цхьабакъда, белгалдаьккхаш а даргдац яьржача юбилейни яхье дукха кхоачамбоацараш хилар. Продукцена реализаци яра ворхl бетта план кхоачаш ца еш 31 предприяти я республике. Цар чlоагlа зе ду. Фуд уж тlехьайнера бахьан? Керттердар да болх кхетамна вlаштlехь ца баьккхар. Масала, хьаэцаргъя вай Грозненски автогенно-карбидни завод. Массехк бетта тlехьаюсаш хьайоагlа из. Завода кулгалхоша дукха бахьанаш хьалхашка доах. Цар йоах, электроснабжена реконструкци эр тlехьаьнсад, лохъ эффективность йолаш капитальни ремонт чакхъяьккхай, иштта кхы а [illegible] хоша кхетаде деза цаl. Нийслуш йола халонаш хьалхагlа йовва а теркалъе я, хlанта уж дlадаьра ерига коллектива оспагlа [illegible] я еза. Цуках латт болх вlаштlехьбаккхара гонзал.

Грозненски автотовзни завода брашкана скисаний хийтар [illegible] хьан долаш болх ца беш сецаьлтай дукха оборудовани, лохъ сийнай къахьегама овсарле. Кхоачашъяьш доакъара дрожжаш арахецара пачхадьалкхен план. Хlаьта брашкана скисани хиний технологически режим тела-хьр бахьал долаш. Болх шийса вlаштlехьбаьккхабаларе из кхоачамбоацар куртдацар.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я. Цар хьагойт болх нийса вlаштlехьбаьккхача толамаш даха йиш йолга. Тороаш йолаш я. Цудухьа партийни, профсоюзни, комсомольски организацей, боахама кулгалхой декхар да дlако кхоачамбоацараш хургдоацаш болх вlаштlехьбаккхар. Хlанз дlеболабеннаб питилетка дьъагlча шера бархlагlа бутт. Укх шерара план толайша кхоачашъяро тово «кхуьийнаргьа тlадоагlача юбилейни шера план ханал хьалха кхоачашъе. Эггара хьалха теркам тlабехийта беза юбилейни яхь шерагlа йоаржаера, цунна кхетаме кулгалдара. Хlара коллективана хоадам болаш новкъостал де деза ше тlайша декхараш кхоачашде. ШерагIа йоаржае еза хьалха латтарий опыт. Шенхаштта тоабе беза нахa юкъера кхетама болх. Дукхагlча дакъе из бе беза партийни группашка, фермашка, бригадашка, производства участкашка. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, боахама кулгалхой декхарийла ба производства хьалаш теркал а деш, юбилейни яхьа керда формаш лаха. Дони терко е еза болх lилкак дерда тlа вlаштlехьбаккхара, къахьегама овсарде лаккхъяра, технически прогресс ира, къахьегама дисциплина тоаяра. Юбилейни декхараш кхоачаш ца дина цхьа предприяти, боахам хила йиш яц. Кlоаргга тахка деза тlехьаюсача предприятей болха юкъера кхоачамбоацараш. Уж цlенхаь дlадаккхара оаргагlъяхка еза йоргха торкаш.

Ца хадаш йоакхо а еза кхешкара балхаш сихагlа чекхдахара, дика доакъарий база кийчъяра.

Дукха ха йисаш пятилетка дьъагlа шу чакхдала. Хlаране сийлен декхар да укх юкъейнсача хана беррига низ тlабахийта къахьегар. «Пхе шера план ханал хьалха!» яха девиз хlара коллективана хьалхашка латташ хила [illegible] ШерагIа йоаржае юбилейни [illegible] накъа гlо хьажсарча цlейна!

ХЬАЛХА ЛАТТАРЕХ ЦАl

Дукха ха йа Грозненски слюдяной фабрика Галашкарча фили але Костоева Золотхан балха [illegible] болх. Къаьстта чlоагlача [illegible] хьежар из Дзейтова Хадишата, Пугоева Дешнас, [illegible] кас беча [illegible] цар кийча [illegible] Дийнахьарча норма [illegible] кийчъе езача 5 бlаь грамм слюдах парех lаране кийчъер вихограммал совгlа хул. Ше болх бе йолаелча дена балха тlа хьалха латтача цу мехкарашкара опыт хьа а эцаш, ца хоар нарта дlа а хоатташ хьинар кхо ца деш къахьега йолаелар воа. Костоева. Дика новкъостал дир йоlа цеха мастера Стасенко Екатеринас а.

Сиха дlаьхар ха. Толамца карайаьй Золотхана шинальшийн гонзал. Хlанз шийн новкъостанта Хашиева Казибана, Героева Дидайна, Оздоева Зайнана тара лаккха толамаш доалаш я из. Цудухьа массане я сий ду Костоева Золотхана.

Л. ВЕЛИЧКО.

ТАСС-е ХОАМ

«КОСМОС-293»—СИГАЛА

1969 шера 16 августа Советски Союзе урагlъяйтай аргlанара «Космос-293» яха Лаьттан искусственни спутник. Спутникo тlа оттаяй 1962 шера 16 марта дlахайкхийнача программага хьаьжна йола космически аренаш дlахо такхкара эша йолаш аппаратура.

Шера ши хьувкъам баккхара

Шаьла района хильдаьней совхозашеа хlара шера дукха доакъар доакх ялат чуйийшачул тlехьагlа дlайийнача культурех.

Хlара шера тха боахамаша хьекха доакъар даккхара дlайийнача хьан гектара тlара 120—140 центнер доакъар доакх, хlаьта кьайбеш доажадара дlайийнача гектара тlара 100 центнер доакъар кхоач. Хьаккхара лаьрхlа шоалагlа дlайийна хьажкlаш керттерча дакъе силос йоллара болх.

Дукха доакъар доакх шоалагlа дlайийнача культурех «Шалинский» совхозо. Укх шера цо иштта дlайийнай 1515 гектар, из да цо оахача деррига лаьттах дьъагlа дакъа. Оахача лаьттах дика пайда эцара тlехбола хьокхам ба из.

Укх шера 1460 гектара тlа шоалагlа культураш дlайийнай «Джалка» яхача совхозо а.

Цхьабакъда, дукха кхоачамбоацар да «Шалинский» «Джалка» яхача совхозо керттерча агрономаш уж культураш хий дехкача лаьтташка кlезига дlайийна хилар. Цига уж дlайийра доакъар дукхагlа даргдар.

Дlадаьлча шера «Шалинский» совхозо хий дехкача лаьтта 40 гектара тlа мара дlаь ца дийна шоалагlа йола культураш, 1000 гектар хий дехка лаьтта доллешехь а. Укх шера а иштта мара ца эцар совхозо уж цу лаьтта.

«Джалка» совхозе хий дехкача лаьттан 250 гектара тlа дlайийнай шоалагlа йа культураш. Бакъал хlанз а цlга хайра хий дилладаце.

Шеко яц, доамаштa юккерча лаьтта хий диллача лаьтта ца а диллачул шозза дукхагlа хьувкъаргlья культураш, хlана аьлча цу лаьтта эшачох 60—70 процент мара тlоалал яц.

Шийн тайпанхьа, вешта аьлча июль бутт юкъе кхачалехьа дlайийна хий дилча культураш дика дегlайоагlа. Бакъла шоалагlа дlайийнача культурашта, хьалха дlайийнарашта санна дика гlуллакх де деза. Тlоадал дораш тlаьккха хий дилча [illegible] а баьцо дегl дика дара а гlо ду цо. Массе а боахамашка дац иштта гlуллакх, цудухьа культураш дика хьувкъац. Гlуллакх дa дьеза ахкий тlара гектара тlара доакъар хlаи 60—70 центнер мара доакъар доакхац.

Шаьла района боахамашка уж дакъе дийна кхоачамбоацараш дlадоакхаш да хlанз, шоалагlа дlайийна культураш керттерча дакъе дикача хьал тlа я.

Шоалагlа йийнача культурех керттерча дакъе дlайийнар хьажкlаш я, хlанз ялча уж сехкагlа дукхагlа а хьакулалде.

И. ПУГАЧЕВ,
Шаьла района юртбоахама производственни управление агрономо.

СОЮЗНИ ЭСКАРИЙ КОМАНДНО-ШТАБНИ УЧЕНИ

Варшавски Договоро юкъе дакъа лоацача пачхьалкхений вlашагlкхийтача тlемий хилий командоване плахах из хоагlара 1969 шера 10 августе дезз 15 августе кхачалца йолча хана Чехословакски Социалистически Республика территоре тlа эскарий йентрални группа командуюше инарал-полковника А. М. Майорово хьалхе а леладеш командно-штабни учени хилар.

Ученеш юкъе дакъа лоацаш хилар Чехословакски халкъа эскарий Советски Эскарий командирий штабаш. Цо хьахьехар командирий штабий кийчъялара бозрам лакхбалар, юкъара вехкараш кхоачашдеш дика хоаш хилар, вожаралххка дагча эскарий тlема сотружество дlахо чlоагlъяра новкъостал а из.

Дубно—керда реактор

Дубнерча ядерни тохкамий вlашагlкхийтача институте физически болх бейолаялийтар чехкача нейтронех лела керда импульсни атомни реактор (ИБР-30). 1960 шера болх бе йолаялийтача а ядерни физикех чlоагlйча хlамая физикех тохкамаш дара социалистически мехкий lилмахоша толамца пайда ийдача а ИБР яхача реактора метта ений ха.

Моллагlа йолчар санна йоацаш уникальни устройство хилар бахьан долаш цо хьао интенсивностега диллача нейтроний хакказа дола тоатол а доацаш, кхь юкъе юташ йола йоакхача интенсивноста нейтроний теттара довна импульсаш. Иштта дола, чlоагlа чукхоача, юкъе кхь а йолийтаи хьахула нейтроний тоатол эш ядерни физика дуккха декхарaш къовсталеча. Кердача реактора могарда массехказа бокхагlа шо боли импульсни хьайийть.

(ТАСС).

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУ!

СССР Лаккхехьарча Советан Президиума указах 1969 шера 13-ча августе Нохч-Гlалгlай АССР-е гlараз «Нана-турпал» яха сийлен цlе а хьа «Нана-турпал» яха орденаши СССР-а Лаккхехьарча Совета Президиума грамоташи еннай иттa некьей тlехь берам а даь, уж кхаьккедаьча ноаноша:

Абдулкадырова Майнуддова — цlен-нана, город Малгlабик.

Алиева Асмаlа — Ачхой-Мартановски района «Овощевод» яхача совхоза белхалочо.

Асхабова Аминат — цlен-нана, город Грозный.

Асхабова Мухажера — цlен-нана, Гудермесски района Белоречье яхача юртара.

Атаева Селита — цlен-нана, Гудермесски района Белоречье яхача юртара.

Ахмедова Тамара Эльмурзаевна — цlен-нана, город Малгlабик.

Гуражева Махият Абдурахьмановна — цlен-нана, Малгlабика района, Яндарьева.

Гучигова Хулимата — цlен-нана, Ножай-Юртовски района Даттых юртара.

Дадаева Хьавайна — цlен-нана, Шелковской район.

[illegible] Раиса Васильевниа — цlен-нана, Шелковской района Каргалиновски яхача станицера.

[illegible] Раиата — цlен-нана, Урус-Мартановски района, Урус-Мартана юртара.

Кагерманова Бахана — цlен-нана, Ачхой-Мартановски района Орехова яхача юртара.

Муратова Вало Тамаринйна — цlен-нана, город Малгlабик.

Мусаева Хаирана — цlен-нана, Гудермесски района, Белоречье яхача юртара.

Мухадова Рабуна — цlен-нана, Ножай-Юртовски района Беной юртара.

Мусханова Зукаита — цlен-нана, город Гудермес.

Тагирханова Любайна — цlен-нана, Урус-Мартановски района Урус-Мартана юртара.

Темирсултанова Небела — белхалочо, город Грозный.

Усманова Душайна — цlен-нана, Ножай-Юртовски района Шуани юртара.

Фарзаули Саиниг Эскиевна — цlен-нана, Ачхой-Мартановски района, Бамутlара.

Хасанова Букана — цlен-нана, Гудермесски района Белоречье юртара.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА Н. В. СОЛОНЕНКОНА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дукхача шерашка юртбоахама хьинаре къахьегарах, вай кхоэтикъ шу дизарцен дувзадена Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Солоненко Николай Варнавовича — Нохч-Гlалгlай АССР-а юртбоахама министерства садоводства, питомнически треста № 3 йолча совхоз-балгадарий совхоза керттерча зоотехника.

Нохч-Гlалгlай АССР-а Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР-а Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

город Грозный, 1969-ча шера 15-ча августа.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА М. Н. ШЕЛЕПИНА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дукхача шерашка мехкдаьтта промышленносте хьинаре къахьегарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота йойла Шелепин Матвей Никитовича — Ленина орден лелача «Грознефть» объединене «Малгобекнефть» мехкдаьтта промыслови управлене керттерча инженера.

Нохч-Гlалгlай АССР-а Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР-а Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

город Грозный, 1969-ча шера 15-ча августа.

НОВ. ИЛЮХИН Г. И. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЮРТА БОАХАМА МИНИСТРА ДЕКХАРЕХ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нов. Илюхин Георгий Иванович Нохч-Гlалгlай АССР юрта боахама министра декхарех мукъаволийтайла, из пенсе водий хиларца кувзадена.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1969 шера 18 август.

НОВ. ПОЛУШКИН И. В. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЮРТА БОАХАМА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нов. Полушкин Иван Васильевич Нохч-Гlалгlай АССР юрта боахама министралла хьожаволва.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1969 шера 18 август.

Хий дехкаро хьувкъам лакхбу

Йоккъал йолаш хиннa бlаьсти дlаьъяннай. Сунженски районерча боахамаша дlаюош йола ялата а технически а культураш дика хьувкъара кхоачамболаш йолчаш ца хулаш дlадаьлаш латт ахка а. Из теркал а даь дlайийнача хий диттера дакъе района боахамашца дага а йоалаш дукха балхаш дьа Сунженски хий дехкара системий Управление новкъостал.

Хий дехкаш дукхагlа лаьтташ дола керттера боахамаш да «Путь к коммунизму» яха колхоз — 4044 гектар, XX партсъезда цlерагlара колхоз — 4040 гектар, Ленина цlерагlа колхоз — 1400 гектар. Бlаьстин ахкан юкъьен хий дийттар гурахьа йийнача культурашта. Цу кхаь колхозе гурахьа йийна культураш 4012 гектар я. Хьалха тохаш дола хий цу деррагача лаьтта техад, шоза дагlа тохар — 2341 гектара тlа. Хьадьнначa аьото хьехьентад хий заннатъа а дика а хий дийттача кхашка латтан дикагlа хьийкъа хилар.

XX партсъезда цlерагlча колхозе кхоза хий техача лаьттах хlара гектара тlара 28 центнер, шозза хий техачара — 23 центнер ялат даьлар. «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 1 йолча бригаде шозза хий техача лаьттах хlара гектара тlара 31 центнер дaьлар, цкъа хий техачара — 27 центнер, хий ца техачара — 22 центнер.

Иштта [illegible] хилар хьувкъам цу колхоза № 3 йолча бригаде а. Хlара гектара тlара укх боараме ялат хьалар цкъа хий техачара — 16 центнер, хий ца техаш дитача лаьтта — 9 центнер.

[illegible] керча колхозашка дукхьашха хий диллa [illegible] гидуаргашех, [illegible] шоалагlа а хий диллар цу культурашта, хlаьта хьажкlашта кхоалгlа хий дулл укх август бетта.

Кхашка юкъе даьлача хоршаша гlолла кара дийхкал ерригача прошаци культурашта дийхка хий. Районерча ерригача колхозашка хий дехкача лаьттанка дlайийна 1388 гектар хьажкlаш я. Царех цкъа хий диллад 1246 гектара, шозза — 733 гектара, кхозза — 132 гектара.

Хьажкlаш дlайийнача деррига лаьтта шозза хий диллa йолча «Путь к коммунизму» яхача колхозе [illegible] дика вlаштlехьбаьккха делабу из бал. Чlоагlа цу дешa йоакхе еш ба колхоза председатель нов. Н. Г. Кочаров, керттерча агроном нов. Чеботарев, 3-ча полеводчески бригада бригадир нов. А. Н. Еремина.

Ахкан замалахь доадина йоачаш хиннайеацланехь а хан-хахьа хий дехкар бахьан долаш дика хьийкъай хий дехкача лаьттанка дlайийна хьажкlаш.

Хий дехкача лаьтта дlайийна 671 гектар гидуаргаш я районе. Хьалха дуллаш дола хий массанахьа чакхдоалаш диллад, шозза хий диллад 590 гектара. Дlайийначa хlаьанна дикагlа дегlаьаргдолча шийс а деш дийхкад дехкаш дола хий.

А. ПОТАПОВ,
Сунженски хий системи [illegible]

ЮРТБОАХАМА АРТЕЛА КЕРДАЧА ХЬОКХАМЕРЧА УСТАВА ПРОЕКТ ОТТАЯРЕИ КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КХОАЛАГIА СЪЕЗД КИЙЧЪЯРЕИ КОМИССЕ

Юртбоахама артела кердача хьокхамерча устава проект оттаяреи колхозхой кхоалагlа Ерригсоюзни съезд кийчъяреи комиссе чlоагlъьяй колхозхой кхоалагlа Ерригсоюзни съезде болх [illegible] йола положени. РСФСР, Украински ССР, Белорусски ССР, Узбекски ССР, Казахски ССР, Ерригсоюзни съезде бехийта делегаташ хоржаргба областий, крайн, автономни республикай колхозхой конференцешка, хlаьта Грузински ССР, Азербайджански ССР, Литовски ССР, Молдавски ССР, Киргизски ССР, Таджикски ССР, Армянски ССР, Туркменски ССР, Эстонски ССР, колхозхой республикански съездашка. Положене оттаяй Ерригсоюзни съезде бехийтача викалий норма — колхоза 7 эзар членагара цхьа делегат.

Республиканскй съездий, окружной, автономни республикай, краевой, областной колхозхой конференцей, колхозхой викалий собранеш кийчъярай дlаяхаран вlашагlтох хоржамийн викалий нормайн порадок оттаергйоаь комиссеш.

Колхозхой окружной, областной, краевой, АССР-ий конференцешка, республиканский съездашка, Ерригсоюзни съезде бехийта делегаташ харж колхозий членех.

Колхозий викалий районни собранеш, окружной, областной, краевой, АССР-ий конференцеш, союзни республикай колхозхой съездаш яр могадьъ 1969 шера сентябрь бетта — ноябрь хьалхачa ах бетта.

МОСКВА. 25-ча августе 70 шу дуз РСФСР искусствий заслуженни деятель, Пачхьалкхен премен лауреат художник П. В. Васильев вина дийнахьа деза.

Мехка дуккхача музейни бlаргаго йиш я П. В. Васильев дехха суртaш. Дуккхаза а арадийнад В. И. Ленина цхьадахьа да цун сурташ, lалашнийе дика а мехка а хьалхехкай П. В. Васильевa произведенеш Владимир Ильича образ. Дукхазо хоал дена кlоаргга lеталд П. В. Васильева В. И. Ленина балхан, исторически, документальни литература, архиви, литература, иллюстративни материалах.

В. И. Ленин вин 100 шу дизарга дуккха а керда суртaш кийчдин за художник, цу дакъе да Владимир Ильича живописни портрет а.

СУРТА ТIА: художник П. В. Васильев болх беш воала.

Э. Е. Евзерихина сурт.
ТАСС фотохроника.

Мехка гlолла

ЛИПЕЦК. Липецки тракторни заводе вlашагlъелла яьнна цхьан боарранера ведуци йиъ чарх йола эггара хьалха арахецаш йола опытни машин. Мехка дукхьахьа хьеш и цу тайпара конструкци йола универсально-пропашни трактор. 80—90 говра низ ба цун двигатела. Сахьта 40 километр никъ беш а атта лелалуш а я из. Керда компоновочни схема бахьан долаш бокха еза ца селара шо боле цо машин.

Кlи а керда модель кхоллара балхаш ду предприяте.

* * *

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Нийсса кибилаках укх шера цо хьийсьа ха дагаягlаш Хlирий мехкарча бьцадеараш кхелераште. Къаьстта дукха беркат доалаш да Пригородни Кировски районашкара хиш декa лаьтта. Укхаза дукхача звеноша 220—260 центнер бьцадеараш доах — планах шозза дукхагlа. Моздокски районерча бьцадеараш кхедераш гектара тlара 160 центнер доакхораш йоах.

Шера лаьрхlа хиннача эшанел совнагlа бьцадеараш доккхеш да хlанз Хlирдикальара цхьцадола боахамаш.

* * *

КОМСОМОЛЬСК - АМУРА ТIАРА. «Амурсталь» яхача заводе болх иштта бу хьежаб «1700» цlи йолча кердача прокатни стано. «1700» предприяте пхелагlа стан я. «Амурсталь» lалашнийте йоаккхача технологически линейна чуйоаш я из. Шиша тоня хулаш йола кхоьхденнача металла слябаш дlачуух «2300» яхача стане, цо шийн «lамагlча вешийл» шийтта миллиметр сомал дола дьъхка листаш кийчъергья. Дукха из говш Гаьнарча Малхбоален машиностроене, судостроене, дегlайоагlаш латтача промышленноста кхыча доакъой ерига воездоштен йоаза lалашьергьи йоаккхача листех дlахш тептара дикача металлаша.

* * *

КРАСНОДАР. Кубана центральни дакъе гидуаргаш чуца йоласинай. Эггара хьалха из болх дlаболабаьб Тбилисски районерча боахамий механизатораша я.

Дикача лаьттах ши бlаь эзарех бlаь эзари совгlа гектар ядоаза гидуаргаш хlайийна. Социалистически Къахьегама шозза Турпал вина академика В. С. Пустовойта селекне сортех йола духех тlа эггара хьалхагlара гидуаргаш я колхозашкеи совхозашкеи дlахьара. Укх хьажи юкъьайпа чужаргаш лаьтта лeладераша «бьмпел», «луч» яхача сортий хьувкъамаш.

(ТАСС корр.).

ПОЛИТИЧЕСКИ ИНФОРМАЦИ ТОАЕШ

«В. И. Ленин вась 100 шу дизара кийчо арах» бола КПСС ЦК сецам кхоачашбеш «Знанее» яхача общества лекторски группо лий верттерв низ тӀабахийтар «Красный молот» завода болхлошца ленински тӀехьале Ӏомаяра.

Завода партийни комитето шерра чакхдоах тематически лекционни дешош.

Завода коллективо чӀоагӀа дешна дӀаэттад бетта цхьа лекционни ди дӀахьолга. Цу дийнахь лектораша тайп-тайпарча темех йола лекцеш еш цхьанна. Лекционни ди дар самал а хиннa дӀаэттад, болхлошта хов малагӀча темах цхьанна лекция ешаргьа лектора.

Машинаш ерашта дукха ешийнай атеистически темех йоа, «Знание» общества лектораша Ковнацке, Лизунова еша лекцеш.

Ильича юбилейна кийчо еш хиларца дувзаденнa партийни комитето вӀаштӀехьалаьнкхаз лекционни тӀехьаленах, вай парти хьалъчa бьчча вахарах, по бьчa балхах лаьна тайп-тайпара лекцеш машинаш ерашта еша. Укх тӀеххьарча хана партиона вӀаштӀехьдаьнкхал города Ӏилма болхлошна вӀашагӀеттaлуяга.

Политически информацех дикачӀа пайда боал из кӀоаргагӀа кхетаергйолаш, аттача меттаца, хаьа хаьнахьа еш хилча. Цун теркам а бa партийни комитето къасттабаьб политинформаци ешара эгара дикагӀа коллективо лоархӀаш бола коммунисташ. Уж ба завода кулгалхой, цехий, отделий начальникаш, парткомеи завкомеи членаш, производстве хьалха латтараш. Лекцеча хана, 15—20 минута партен правительствай чурча а арахьарча а политикай еш йолча политинформаце тӀа-тӀа дукхагӀа нах тӀаьа.

Тха политинформаторашта дошкха новкъостал ду КПСС Ленински райкоме вӀашагӀтехача школе. «Дунен халкъашта юкъерча хьала актуальни дешаш дунен коммунистически болам кхетабара тӀехьа КПСС лоаттабе къовсами», «Укх пятилетке Нохч-ГӀалгӀай АССР халкъа бовхам легӀабар», «КПСС ХХIII съезо отталь материхошта кхетам балара дешара яхача а кхыча а лекцеша дошкха новкъостал ду школе ладугӀарашта, шоаш кхетана болх бечa еш йола беседаш еша лекцеши кӀоаргагӀа чулоцаш болаш а лекцеш а хьаьргӀйолаш а дӀахьа вӀаштӀехьдаьнкха.

Бахьда, парей кхочашбаь йоа яц, агитатораши политинформаторашй хийттертбола инструктивни семинараш е еза, бередаш ара эшача материалашца Ӏалашбе бола уж. Дукхьала цхьаш политинформаторашта могаргдаш ерригача коллективна информационни болх чакхбаккха.

Тахан а операживногӀен пайданегӀен йола информаце форма я агитатораша беседаш яра йоалаха а йоалкхаш материалаш ешара. ХӀана коллективе болх беш 120 сар ва. Нахаха айха дукхаш болаш болх беш ба агитатораш чеа лоаладеча цеха мастер Р. П. Долженков, ремонтни цеха мастер В. А. Радин, кхьбараш.

Политинформаци дукхагӀа пайда боала хилийтара идеологически фронта общественни болхлошта кӀоаргагӀа довзийта дезa партен правительствай чурча а арахьарча а политика дешаш, дуней халкъашта юкъера хьал.

Информаце дика форма я аьа могарча коллективаша вӀашагӀбетталуш кулгалхоша ду къамель лаьа. Укх тӀеххьарча шераша партийни комитето вӀаштӀехьдаьнкхал районец горедан партийни а советски а организацей кулгалхой болхлошца вӀашагӀбеттaлуяга. Цар дуца района а города а кхоанелах, промышленносто цӀий лекхараш кхета кхоачашлуш. Цу хеанех пайда боал ладугӀарашта моттал, лектора а, хӀана хьалха кхета дола къахьегамлоне да лой дейкаш, цар уйлаш, хьашташ. Цхьабакъде из форме хӀане дукха лорахаш вай городе.

Завода коллективо кердача тайпара, планировани экономически стимулировани кердача формах балх беш хиларца дувзаденнa, партийни комитето дукхагӀа теркал а предприяте бечa экономически балхах йола информаци коллективо дӀайовзийтара. Къахьегамий доскаш шерра еш йолча информацех созгӀа яха юкъейоалалий «Машиностроитель» яхача газетаца, радиогазетаца еш йола информаци а. Хьалха завода балха итогаш бетта еш хиннача метта, хӀане кӀиргагӀа а. Цу информацех завода болхлой хоа хоа продукци дӀаяхьайтар, реализаци яра, пайда бара нах ваша хкоачашлю, малагӀча цехо толамца бу болх, малагӀа нах хӀоахьаш.

Хааш ма дий, кердача тайпара болх беча предприятей производстве деглаахара, социально-культурни мероприятей, материально хоамрене фондаш квартал чакхьаьнча вӀашагӀтехаш хилар. Партийни комитето доаргӀара дарх болхлой творчески хьежар шерра вахну дӀахайтар, коллектива къахьегамах хьахииддар пунга дӀалозийтар.

На де лерхӀаш хӀара квартало йелавнец отделашкен бола завода кулгалхой, парткомеи завкомеи членаш, завода, цеха, отдела балха итогаш ювш, предприятегӀа фондаш маита хьадинний дӀахойт, болха тӀехьа малагӀа лилатай хилнад, ганза фу дитад, уж кхоачашбеннараш фондаш хьахалара маита Ӏаткъар хойт. Укхаза уттаргу кхана де лелачун лекхараш. ДӀахоавайт продукци но хьадарх пячахьалхехца, завода болхлочо ее лелаш хилар. Масала, заказах йола яха аппарат но хьадар бахьан долаш 15 эзар сом тӀед техар завода, хӀаьта болхлоче кӀеаннагӀа яйнар ахани. Кулга дӀахайтар сихбеннa но хьальча продукцех но лелаш хилар, продукци дика хьадийча пайда даккхуа. Из аппарат ль бригада йийнар новкъостала, балха цу нах лача информаце болхлой дӀахетабир сага личени хьахтаеш общественни хьахтаеш чӀоагӀа дувзаденнa хиларах.

Иштта лача информаце пайда душ хилара тоша ду декалашта беседаш лаьна тӀедьаргӀа, нарга пехий а бӀарчача завода а болх дӀахо тоабара тӀеараль дукхка предложенеш кхоачашхиларо.

Могаль а шерра лаьна а йола политически информаци формаш лелароьна технически средстваш болх бергбола кхайна формаш а яц.

По эргайоахаргьа информацеш, массово - политически балха дукхагӀа нах юкъейоарьба.

В. ШЕЙНИН,
«Красный молот» завода партийни секретарь.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ДӀАХЕЦАЦ

Пятилетка хьалагӀча шера В. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача устаноакашта юкъе лоржаца социалистически яхье цахадлаш хьалха латташ хьайоагӀа В. Зашолин кертe латтача № 7 йолча установке коллектив. ХӀаьалехьа цу установка технологешка сентябрь бетта чотах арахийнай эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрӀа продукци. Арахийча продукцега дӀабоалаш лохбанах цар укх шера пачхьалкхехца кхоаьд 33 эзар сом. Юьта къахьегама оксапле лакхьара задани 104,9 процент кхоачашьаь. Иштта дика къахьегама бар бетта кхоал сoцгӀa продукци арахецаш я С. Г. Штейнерт керте латтача установка коллектив а.

Л. ФОМЕНКО,
тха штате йоаца корр.

9 сентябре фашистски диктатура дӀаьякха 25 шу лоар—болгарски халкъа къаман цӀей болхала ийдоша Болгари. Городий улицаши цӀенош цӀей лезде тоаьи латт.
СУРТА ТӀА: Вернера Городской Совета цӀа кийчдаь.
В. Хулаева сурт.
ТАСС фотохроника.

Ӏилманхой новкъостала

ТӀехьтӀехьарло циаьна хьаьаргӀа [illegible] шину карабулакски бурув детташ кошарa [illegible] техкашкаш [illegible]. Цох [illegible] бернаш доал.

Дукха ха [illegible] буруветтараш [illegible] цхьахка кердалар. Из 10 йолча бурув деттача конторе чурча центраторах пайда а эшаш технологена, электросварка, обсадни колонн [illegible] промышлени техникаш лаьт. Из технологи вӀашагӀъехьа Грозненски нефтяной института сварка еча лаборатори сотрудникаш. ХӀана [illegible] дӀала лехкаш дукха материалаш хаа йоаш сварка еш хиннача технологез дукха пайданегӀа а.

[illegible] 3217 метр [illegible] сварка [illegible] а ахийта цементаж ль цул тӀехьагӀа лехкар ба. Технологехи центраторахи дикаха [illegible] гӀалат кӀралаааар буруветтарашта. ХӀаьта буруветтача мастера А. Зайцева «Грознефть» объединене трубно - инструментальни база сварка еча мастера В. Мутилиева лакха нах бир кердача технологе. Технологех лаьна дийцар буруветтарашта Грозненски мехкдаьтта института Ӏилмин болхлочо В. Горшкорьна. Из технолаги шерра производствана юкъельа могаьй.

А. БАМАДИЕВ.

ГӀишлошъер

Асуева Йово кулгалду шишемаший бригаде членаш укх тӀеххьарча хана чӀоагӀа дика къахьегам хьабаьхаб. Шабахача шин бетта 800 устагӀилна лоадаӀа ахьа кошара, нах чубола шо цӀа хьандала цар. Уж цӀенош шо бута хьаьха хьалдаь а баьнa гӀишлошъерий цӀей декхача лойнальа хоам бир бригада коллективо план 317 процент кхоачашьаь лаьва.

Дика бетт тайпа коллектив вӀашагӀтоха аьтту баьнаб цар. Асуева Шелковской МСУ но бола беча укх каьль шера. Шакха шe кулгалача коллектива [illegible] тӀадилла декхар кхоачам [illegible] дисадац. Дудукь 1968 шера районни сийлен уникха тӀа дӀаязаьяй бригадин тайпан аьн.

Бригада бола бечарах дукхагӀа [illegible] ГӀишлошъерий тоьыал 1968 дар бригадир ше ва. Иштта иш новкъостала. ГӀишлошъерий тоьал карасраьлий Я. Евтимова, М. Таранова, А. Абубакарова, А. Алиева, Х. Исаева, З. Асуева.

МоллагӀча болача участке хьежаьвр дьица вӀаккха юха ва кьахкаш толамца шийна тӀадилла гӀулакх кхоачашдеш ба цар. Асуева кулгалача бригада беткхой.

Р. КУБЕЕВ,
Шелковской МСУ производственно-технически отдела начальник.

ВЛКСМ РАЙКОМА ПЛЕНУМ

Самердыйнаь, Грозне В. И. Ленина цӀерагӀча культура ЦӀагӀа ВЛКСМ Заводской района пленум хилар.

«Района юкъхьаьнцарча комсомольски организацешка ленински зачет чакхъяхккдарах» доклад йир ВЛКСМ Заводской района хьалхарча секретара С. А. Малеева.

Цул хьалхагӀа хиннача ВЛКСМ района пленума сецам района юкъхьаьнцарча комсомольски организацеша кхоачашбарах лаьца информаци бир района организационно - инструкторски балха отдела заведующе М. М. Гайсанова.

Организационни дош дийцар пленуме. ВЛКСМ Заводской райкома шоллагӀа секретаралла хержар организационно - комсомольски балха отдела заведующи хиннa М. М. Гайсанов.

С. БЕРДОВ.

КХОАНА—ВЕНГЕРСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА КОНСТИТУЦЕ ДИ

ТХА КЕРДА ЯЛАТ

[illegible] хана [illegible] а тоа [illegible] август бетта 20-гӀа ди. Цу дийнахьа [illegible] хӀам даьккхараш [illegible] оттаю шуна тӀа. Пачхьалкхен цӀей а доацаш, кӀоаргга халкъа цӀей хинна хьалагӀа «Кердача пайта цӀей». Укхаза массаа а хинаа геттара цӀоагӀа пайта еш дов. Адмхоша хьахиттехи хӀама а цӀих [illegible].

Къахьарча Венгре дукхахьа ахкагa, къаьстта а лаьттана къахьегам болча пахага маьхк мара яха кхача кхоачаш хиннабац цкъаза. [illegible] хьалхарча [illegible] цӀенош ка маьхк [illegible] ухаш а. Хозахета овлаш хиннадац Венгрех [illegible] миллион [illegible] волаш цӀа.

ВӀалла дага а доацаш, цу дийнахь инйделор 20 шу хьалхе кердача Венгре халкъа парламенто — Пачхьалкхен собрание Венгерски Халкъа Республика Конституци тӀаэцна а. Цу хана деньзи цӀей бокъон цӀей а хина дӀадакхал хьалчаля къа а хьегаш шоаш хьалкхедача кӀих яь маьхк цхьанка кхачара йолча къахьегмаьй бокъон цӀей.

Деш из: «Венгерски Халкъа Республика халкъа боккьо ду къахьегачахьа», гу сона заводий пенех хьалийтта боахка объявленеш: «Сихха эшаш ба...» Сихкарча темпаша гӀиреш хьалдеш латт мехка, массаахьа эшаш ба болх бе нах. Ма дош доапар лачаа экономически реформо бе болх бошаш нах хулийт, яхаш, буржуазни пропаганда [illegible] хабараш. Доали хӀама а кийса кхьча бесса да. ХӀана сийна керда цаь тоьаш ха [illegible] Венгре цӀенош а. Венгерски газета [illegible] хоьй бир [illegible] университеташкарей хӀа [illegible] дика [illegible] 60 эзар [illegible].

Вузех хьача. Со хьехаш лаьхха дукхха а кхьаташ дада со редакциони исагла тӀа. Журналиста къасткаста найсъаа хӀама да ва. Цхьаъна йолча моттагеквдo [illegible] хаваш хуа. Цхьабакъа, со хинна яхьа моттиг къаьстта чӀоагӀа са деге тоам беш яр. 15 шу хьалха [illegible] а баьнна, [illegible] лехча институтера эгара хьалха арабаьна нах конституце. Дийнахьа вӀашагӀхет, яхаш, яздоа сога [illegible] гадоега хана, [illegible] конституце символ мара, кхы хӀама дацар. Цу тербанеш тхаьш цу зале вилараи юкъе бувзам хилар кхетадора оаха, хӀаьа [illegible] лер [illegible] къахьегамхой [illegible] ахаргйо [illegible] мехкараш дар.

ХӀана, дукха шерин дайначу тӀоахьагӀа, тхо, кердача венгерски интеллигенце някъаьф, яха а вӀашагӀкхетарга цу тербени вале, къонача яздараш хадеш чоахаргла, хьалха дӀадахараш сийна цхьа тӀехьа дӀадоегӀа сийна шу а тхоь, тхоьа дошаш доаларгла. Дарета а партанка тахье! Могаш, хӀана кулгагӀа кердача кӀих къахьача хьорах лача маьхка «Тагахе оврстанa» а лурьа бой (дитте фалор оака чу хана тхоьана дешаш хьагӀача хьалха тоарь хиннacho, хӀана газета редактор волча цхьана [illegible] тахаш. Цига гербана кӀал, тхой йоалдой оттадача шуна тӀа сурта дика а нег поло [illegible] доза лиццлур доацаеф.

Тхакерда [illegible] къахьегамхой [illegible] гӀоздакхаш да укх шера. ЦӀакхо на хьайкъача тайпара дика хьайкъан ехат. Юххьанца баьча лоархӀамах берречa мехке [illegible] тӀехь 28—30 венгер кӀа дарeda. Лайта тамхо [illegible] беркат да из. Юрта бовхама деррича доакъошка а дика, беркате [illegible] долаш [illegible] ер. Дуреаза 20 [illegible] густ [illegible] Халкъа Республика юрта бовхам кхачаш промышленностанеш карагӀа [illegible] из. Тха [illegible] хӀамаш [illegible] дӀахьеххаш а бехктохаме а гӀулакх да из. Цига дукхьашка дарьа доацаш хургьа венгерски гӀосташ. Советски латтагӀаьнa дӀадацаш хӀама доцаш а уж 1968-чa шера доел, ахарлой бохтаьмий социалистически реорганизаций етта чакхдаьнача хана дола, 1968-ча шаро кхачаьча йолча юкъагӀа, ванта дьяни, чиа шера 130 процент ялсамальлой венгерски юрта бовхамa продукци.

Гой шутта да шоаьа из, тха керда ялат!

Будапешт.

Габор САТМАРИ,
венгерски журналист,
(АПН).

КХЕТАМЦА КУЛГАЛДЕ ЯХЬА

В. И. Ленин вась бӀаь шу дузача дешна сийлеца накъабехоре социалистически яхье баьнача «Малгобекнефть» НПУ мехкдаьттахоша укх шера доала къахьегама толамаш лакха да. Мехкдаьтта лаьккхара дорӀ бетта план 101,2 процент кхоачашьаь - [illegible] Планах тӀехьа [illegible] «Зорал Дошув» [illegible] а. Къахьегама оксапле лакхьара план 103,1 процент кхоачашьаь, пайда согӀа рентабельной 750 эзар сом маьхк продукци. Хьадоаькхача мехкдаьттаген газаген дӀабола мах планах лакхьӀучул 1,3 процент лехберах пачхьалкхенна бе пайда 114 эзар сом да.

Уж къахьегама толамаш доахача дезза лакха лаьнад мехкдаьтта промыслова управлене рационализатораша, изобретателаша. Ер шу доладеча дева цар производствана юкъейиллaд 161 рационализаторски предложени, пачхалкхенна 180 эзар сом пайда баьб. Вебрага а 2 бӀаь согӀа рационализатор ва тха управлене. Царна юкъе дикагӀболча рационализатореш лоархӀаш ба мастер М. Н. Пинько, кӀоарга бурув деттача контора директор С. А. Темирaев, цу контора мастер Н. Ф. Сатилаев, электромонтажни цеха слесарь И. С. Радченко, кхы дукха бараш а. Цар творчески хьийтача къахь баьнна пайда боккха ба, дукха пачхьалкхен средствеш кхоль, мехкдаьттахой къахьегам аттача баьккхаб.

Мехкдаьтта промыслово управлене коллективашта юкъе хьожача социалистически яхье хьалхе латт кхаь мехкдаьтта промысла мехкдаьтта дӀаухийтача цеха, [illegible] коллектив. Дика тӀа йолча социалистически яхье эгарца лакхагӀа социалистически къахьегама толамаш хӀаьа «Малгобекнефть» НПУ карарь-кара тела. ЦӀе байнача хьалхара ахчан премии хьожайя мехкдаьтта дӀаухийтача пехь коллективана. Социалистически яхь дика вӀаштӀехьаьнкхай управлене мехкдаьттахоша. ХӀара бутт чакх ма баьлингахьа итогаш ю социалистически яхье хьинача коллектива даьхача толамий. Хьинаре къахьегархо болгалхьайнача коллективашта хьожаю карара-кара тела цӀе вьинелаш, сийлен Доске тӀа йоах, иштта Сийлен книжка тӀа а хьу. Социалистически яхе хьалхара моттиг хьаккхачарна яла нахта ахо ахчаш премиш чӀоагӀьхаь. Хьалхара моттиг хьаккхача карара-кара тела ЦӀе байнаха, хьалхара ахчан премии лу, шоллагӀа моттиг хьаккхачунна шоллагӀа премиш, кхоалагӀа моттиг хьаккхачунна — кхоалагӀа премиш. Тха управлене бригадашна, участкай, цехий, предприятей коллективашна чӀоагӀа терко ю коммунистически хьисапе къахьегара дешa а. Коммунистически къахьегама сийлен цӀа къахьаш къовсам лоаттабеш ба тха управленерча бергигача баьллорех 85 процент мехкдаьттахой. Коммунистически къахьегама сийлен цӀа лаьнад мехкдаьтта яхь промысла 81 бригадас, участкий коллективо. ХӀаьта коммунистически къахьегама ударник ала сийлен цӀа дааьнад ба 1816 болхло. Из сийлен цӀе шлохара яхе чӀоагӀа къовсам лоаттабеш ба 2700 сар.

Къаьстта дика къахьегамех болгалхьийннай цхьоалагӀен промысла мастер Х. Г. Новлда керте детта мехкдаьтта доахача бригада коллектив, М. В. Торой кулгалача бригада коллектив. Шера план 108 процент кхоачашьаь хьаьлотӀа из бригада. Укх шера шар чакхьаьна геолого-технически мероприятеш 21 а. Цар тоьа хилийтай хьадоакхаха мехкдаьтта дика лехкаде. Царах дукха тӀехьа из хеаш хьакара сьахег шоаагӀча промыслерча Д. П. Вьщков керте латтача бригадас, кхоалагӀча промыслерча мастера С. Д. Табоева кулгалдеча бригадас. Цар шоай задани массала а тӀехьадьнахью.

Мехкдаьттахой бечечча бола гӀончаш ба скважинашта лаьтташ кӀаалха ремонт ераш. Цар шоай задани хӀара бетта 110—115 процент кхоачашъю. Цига социалистически яхье хьалха латт мастераш П. М. Кравченкос, Б. А. Панчука, И. К. Монахова кулгалду бригадаш. Цхьа моттиг йисъяхлейтаьц цар укх шера шоалагӀа скважинашта ремонт юха е еш.

Хьадоаьнкхо мехкдаьтта овхавахара шоалта хьалхашца латташ бехктохаме декхараш хилер кхетаду буруветтараша, цудуха цар чӀоагӀа къовсам лоаттабу алкха дабит бола скважинаш шийна хинналь дӀачухарe. Цу даьхахой къахьегамна белгалъьайнай бурув детта мастераш А. Я. Сельников, Б. А. Ксенофонтов, В. М. Шишов, кхьбараш керте детта бригадаш.

ЧӀоагӀа йоаьсо ю тха мехкдаьтта промысловий управлене болхлошта техника кӀоаргагӀа йовзийтара, къахьегама дикагӀйола методаш Ӏомаяра. Ер шу долалеча дань 63 болхлочо шоай квалификаци кӀоргаялай, гӀовтa шоай квалификаци дикагӀьлай 335 болхлочо. 38 мехкдаьттахочо дикагӀйола методаш Ӏомайъай, шолгагӀа балхе гойтал кхойерзаьйй 19 сага. Иштта бола бе вӀаштӀехьдоал каст-каста мехкдаьтта кхача районашка а улеш дикагӀйола опыт хьайийрах. Укх шера дорӀ детта мехкдаьтта доахкара дикагӀйола опыт къоцоеш цхьаьа мехкдаьтта районашка бола хинна 18-ми. Цига декъа доацаш хиннав 150 мехкдаьттахо.

Дукха къахьегама толамаш дика дале а цхьаьола кхоачашьбеннараш дайллу тха бола тӀа. Коммунистически къахьегама сийлен цӀа лакхара дешаш тӀеса лелаву материально-технически снабжена контора, № 4 йолча сехкаш коллектившна. Цу шин предприятте цхьаккха коммунистически къахьегама ударник вац. Из хиннaд производстве хьалха латтараш цу предприяте кулгалхоша, профсоюзни организаце кулгалхоша ма эхаш хиларах. Балха тӀа хьалха латтараш дукх ба цига, цхьабакъьла шоана боагӀаш йола Сийлен цӀа хӀара дукха сагота ма профсоюзни организаци.

Шоай шерта терхкаш сарцагӀа [illegible] хьал хадаа хадаа кхоачашъераа В. И. Ленина вась бӀаь шу дузеча дешна къахьегамий согӀа [illegible] накъабахарп тӀаьнца социалистически кулгало толамаш [illegible] мехкдаьттахой.

И. БУЗУРКИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ профсоюза группани инструктор.

ЛЕРТТӀА КИЙЧО Е ПАРТИЙНИ ДЕШАРА

В. И. Ленин вась 100 шу дизарца дувзаденна Ленински теоретически тӀехьале Ӏомаяра коммунистий, комсомольций, парте боацача активистий безам хилар лоархӀам а бa, политически дешара системе дӀадахача шера республика партийни организацеша теркам тӀабахийтар Ленина йоазош партийни дешара ерригача звеношка коммунизм хьалхара хӀанзарча проблемашца, борт хургбоацаш буржуазни идеологена дукхьал лоаттабеча къовсамца айха дувзаш Ӏомалара.

ДӀадахача дешара шера партийни организацеша керттера теркам тӀабаллатабар занятеш идейни чулацам лекхбара школей семинарей хӀара кешархочо Ленина кхетам кӀоарга кхетаергйолаш, уж тахнарча гӀулакхашца юкъа хоаргдолаш В. И. Ленина произведенеш дешабагӀарашка шоашка Ӏомабайтара, теорех нийсса практике пайда эца Ӏомабара. Из яр чакхдаьнача дешара шера башхало, цуьнах доагӀа а доагӀаш вай Ленински дешара шу.

ДӀадаха дешара шу белгалдоаькхаш кхы цхьаькха а дар: юкъхьаьнцарча звеношка итогови занятеш йора зачетеий экзаменей формах. Хьалха из форма юкъейоалле партийни организацеш дика лоархӀа яц еш хиннаьле. дӀадахача шера массанахьа а юкъейоалайир.

Партийни организацеша дикка дукхагӀа новкъостал цу комсомольски организацешта цар кагирхошта марксистско-ленински кхетам балара. Комсомольски политически дешара системе дӀадахача дешара шера керттера башхало я, цу шера лаккхача кагирхошта ленински теоретически тӀехьале Ӏомаеш хилар.

Школаи семинарски занятей идейно - теоретически бoарам лакхбара эгара керттерчарех цхьа хьал хилар областной партийни организаце пропагандистски кадраш хоржачеи Ӏомаечеи чӀоагӀа терко ерах.

Партийни организацеш пропагандистий дукхагӀа терко еш хилар бахьан долаш уж кхы а чӀоагӀлен дикагӀен хилар. Пропагандистех 70 процент 5 шу согӀа балха стаж йолаш ба: пропагандистски балха партийни, советски, инженерно - технически бохалой, хьалхе лелаеш бола болхлой, интеллигенце вякалаш юкъеозар бахьан долаш пропагандистий состав тоелар. Политически дешара комсомольски системе пропагандистски кадраш чӀоагӀьена дукха бола бир партийни организацеша. ХӀана царех 70 процент согӀа бараш коммунисташ ба.

Цхьабакъда партийни дешара шера итогий анализ йича гучадоал кадрий марксистско-ленински дешара цӀенкъоттара кхоачамбоцараш хиларга а.

Цхьайолча партийни организацеша лерттӀа кулгал деш хинадац партийни дешара, занятеш, нудаем кӀоарга болаш хиццаш массанахьа а. Дукхача пропагандистийна къаьхьа хьесапе бой-бола, цхьайола занятеш цӀенн теоретически, дахарах хьалха йолча лекхараша бувзам боацаш хинай. Цхьаболча коммунисташа кӀоарга Ӏомаьий В. И. Ленина произведенеш, лекцешка ладугӀараш сийна материалех кхоачам а беш.

Дешара формаш къоастача хана комсомольски политпросвещение системе хӀанза шкерна шоа [illegible] бех профтехучилищашкен деша багӀа кагирхой юкъеоархбеша, цӀенхаштара дифференциаца шийн хиеар, хӀаьта балха боаца дукхха бола комсомольцаш дешара цхьаккха а формана юкъеззабанар.

Довкхий лекхараш латт партийни организацешта хьалхашка партийни дешара системе кердача шера кийчо еча. Уж лекхараш бехктохаме хилар да ер дешара шу В. И. Ленин вась 100 шу дузаш хиларца кийслуда. Цу дерригчунех исторически юбилейна еш йолча кийчоно дӀалех пропаганда идейно - теоретически боарам лакха хилара къаьстта чӀоагӀа йоахьо яр, пропаганда дукхагӀа пайда болаш хилийта. 1970 шера белгалдоаькхача советски халкъее кердара прогрессивни хаамен, халара боккха лоархӀам бола, фашизм эшаьь 25 шу дизара, аттаетин чакхьеранa, керда пятилетка болеча событеш.

Дешара кердача шера кийчлуш партийни организацеше чӀоагӀа лоархӀа дува партийни дешара 4 шера йоаллача опытан, марксистско-ленински теори Ӏомаяра коммунистий парте боацача активистий безам лакхбаларна, цу хана чула Ӏомаьача знанешца, пропагандистски кадраш кийчъяра бoарам дика лакхбаларна. Занятей идейно-теоретически боарам лакхбара, цар эффективность лакхъяра бола лоархӀам болаш ба «В. И. Ленин вась 100 шу кхачара кийчо ерах болча КПСС ЦК сецам коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча Совещане (1969 ш.) материалаш.

Партийни организацеша керттера терках тӀабахийта безе занятеш кӀоарга чулоацаш болаш даьсен хилийтара. Ленински теорехи занятеш хӀара занятеш, хӀара лаьша, доклад чулоацаш кӀоарга болаш, ладугӀачо кхетаергйолаш, формаш лаьлача дика йолаш хилийтара.

Укх хьатӀадоагӀача дешара шера ер ма дий аьнна хушашкаш дац. Партийни дешара пирограмма звеношка дешара программени йолаш ши шерра коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча совещане (1969). В. И. Ленин вась 100 шу дизара материалаш коммунистически капитализма юкъе латтача къовсамах дешаш яха цӀа а цуьнаца тема.

Юкъарлераг политически пропаганда юкъайта парте политически документашъаха. ХьатӀадоагӀача дешара шера педагогика декъаш [illegible] В. И. Ленин вась 100 шу дизарах йола юбилейни материалаш, Ленина произведенеш Ӏомаяргья.

Марксизм-ленинизма дарий школаша КПСС история, политэкономи, марксистско - ленински философи Ӏомаяргья. ЦӀахьагӀа Ӏилма коммунизма актуальни дешаш Ӏомаяргья. Йолаш болча ер занятеш сераш: «Дешара шу долалуш хьалхара цу занятен коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча совещане (1969 ш.) материалех», шу юкъе хьачача — «Автахьарчаш [illegible] коммунистически [illegible] КПСС латтабу къовсам», «ХХIII [illegible] съезде чӀоагӀ йиса кулгалдой [illegible] курс, шу хьакхьаьлача — «Хьалхара этапе социализм материально базаша латтабу идеологически къовсам».

Пропагандистий кийчъеш дешаш Ӏамачтегъа марксизм-ленинизма университеташ, КПСС райкомий пропагандистски балхара материалаш.

Партийни дешара массанахьа а дешара плана материалаш Ӏомаетгьа В. И. Ленин вась 100 шу дизара материалашца, КПСС-ий дунен коммунистически болхлойн решенешца а документашца а.

Къаьстта теркам тӀабахийта беза интеллигенце марксистско-ленински дешар Ӏомадера организаци тоабара. Из ду къахьегама коммунистически кхетам балара советски интеллигенце лоархӀам лакхбарна дувзадеда.

Комсомольски политически дешара бола хӀахо а эргабоккха тоабе беза, «ВЛКСМ 50 шу дизарах кагирхошта коммунистически кхетам баларах» йолча КПСС ЦК сецам тӀа оттаеш, кагирхошта коммунистически кхетам бала, цар дешарахьа кхоачашъядар ше тӀа а бераабеш.

Ше бутт кхоачашбоацаш ер мара бисаш партийни дешара система керда шу — Ленински юбилея а Ленински теоретически тӀехьале а Ӏомаяра шу дӀадоладала. ДӀадахачи дешара шера итогаш а йойна партийни организацешна белгалъйлар партийни дешара системе эргаьнгка тоара гӀулакхаш. Цхьабакъда, дешара шу хӀаладолале шийна а хьийна дола политически дешара эффективность лакхъяра, теоря коммунизм хьалъяра практикаца юкъара, хӀара занятеш производстве коммуниста лоархӀам лакхбергболаш хилийтара, общественни болх тоабара, дика нравствени гӀулакхаш долаш нах кхебара, халдамхо а машар боаш а буржуазни идеологе къовсам лоаттабара, производстве а цӀагӀа а нийсачу кура гӀулакхашца къовсам лоаттабийра неа кхоачашбаьний. Иштта хьажа деза пропагандистий нийсса хержаш уж дӀайола тӀа дӀанийсбаьний а, коммунистий дешара формаш цӀенттаьнвий, учебникаши дешара посовиши Ӏалашъаьнвий.

А. ЗАРУЦКИЙ,
КПСС обкома пропаганди а агитаце отдела заведующи.

«СЕРДАЛО»
2-гӀа оагӀ., 19 август, 1969 шу.

ДIаяхача замах юхедисача воча гIуланкхашца — лира къовсам

Кердача обрядашта — шера никъ

АЛХХА цаI мара доаца кийса закон, советски закон долаш да вай. Дукхача къамех латтача советски наьха — коммунизм хьалхьерий дезале цу законаца дахаш а къахьегаш а да вай. Iаламате чIоагIа воккъа хул, вайна карагIдаьнна доккхий хIоаман шоаитта бIарга ца гуш хилара веш а уттаеш, дIаяхача замах юхедиса во гIуланкхаш дийнде безам бола нах дхьашца керда «закончеш»-кхолла гIертаж байча.

Пхьейиш дехалга, ххалньала бакъонаш тешала, уздош доахьаьга, тайп-тайпара яхелаш елга — уж деррига дьыл гIуланкхашта хьайхобьынна делача наха тIаука руккьош дуккдуьла дьастеш да. Цудухьа цар кхьалагIа дIашагIьаж тайп-тайпара доаттараш. Иштта цу наькъаца хьаденна хIаманна да «Схода решене тIаьа хьанйнар» яхаш цIи а йолаш Аьлти-Юртарча сходе вIашагIделлар а.

1969 шера 2 августе арахецача «Сердало» газета тIа кхетточача «Мурдаша закончи телхадара духьала» яхача статья авторша чIоагIа харцахьа ледIорша мурдаша хьовзазаь гIуланкх. Цун цхьана авторац дина теша а деш хьалхьекхал мурдий тоабаша деладу гIуланкхаш обществана духьала хилар, цхьашабола, кхьалия тIехьабисача наха цар Iатхьам доаттабеш хилар, хоршахьара поишьа лестабеш хилар.

Мехкарех шей жероех шек урдув хоададла керда баьшача «закона» уттадераша — мурдаша. Вай замаш наха аргдеш аьнна хеталуш, села хьаси доашаш доц да из. Багах дIаала а хала доза, селле Iоедала хIама да сага вийна саг лачах мукьа доалийташ цар кхайкалар а.

Теша а хала да вайна гIуланкхан а деладеш, вайна кхьера нах уж бе аьлча. Цар а царех тешаш барена а кхетале дека шоаш хьувзаду гIуланкхаш чаккдала Йиш ца хилар, цу гIуланкхаша хунккача наха тIа сагото кхоачаеш хилар.

Иразе да вай вахар. Цун ерригаха хоздал бIарга ца гуш вица йиш яц. Шоай легIамаш кхо ца деш чуйнина дьаьнала къахьегаш болча советски нах бе из хоздар. Цхьабакъда, миц-юкъе хIана а нийслу вай вахара, ламзлуш латтача прогрессана юстара гIертаж бол нах. Сона хетаргахьа цу наха кхетаде деза, нагахь сана из никъ ца буте шоаш гайна-гаьза, кIалдУсаргхилар. Царга сихагIа из кхетадейтара тIагIертта боаш бе беза массане а, дьна обрядашта духьала даха деза вай керда советски цIейш, обрядаш, традицеш: ног гIоаздертдолча тайпара вIашотIехьлаха деза сат йошагIияга, наха паспорташ лулга, комсомольски билеташ лулга, Советски Эскаре болха кагийнах накъабоахилга, Эскаре гIуланкх дайъ а баьяна цIабоагIаршта накъагIолга, баха кхьалалаттарам хоастабелга, къахьегама а тIема а турпалашца вIашагIбеттадулга, интернациональни халкьарий сайреши елга, иштта дукха кхьидараш а.

Цу кердаш обрядий традицеи чулоацама а ритуальеи а хьакъехьа предложенеш кийтъе еза, яхаш, цхьашабола ковкьосташа хьалхадоахар нийса хет сона.

ДIаяхача замах юхедисача воча гIуланкхашта духьала тIагIертта къовсам доаттабелга бераригана сакхетамерча граждани деккар да, хIана аьлча керда вахар дахдара вайна новкъьарле ю дьна хьалхале леласарий реакционни чулоацамо. Цу къовсамо хьахьоргта еза партийна, советски, комсомольски, профсоюзни органаш, интеллигенци, вай общества берриге а сакхетамера нах.

Т. АХМАТХАНОВА,
КПСС Грозненски райкома секретарь.

СОВЕТСКИ НАЬХА ЦХЬА ЗАКОН ДА

ДЕНГАРА зеваддоалу тха района юртишка бахача наьха вахар. Назрань доккхий промышленни предприятеш йола город хинна. ДIаьттай талаш Укказа болх беш я мехка духаласа моттигашка вIаждоача продукци хьаю «Электроинструмент», трикотажни фабрика, мелзавод, кхыярий. Миштта хиннад уж доккхий хувцамаш? Уж хиннаш мурдашаи Аьлти-Юрта вIашагIкхейттача шоай «законаш» оттада гIертарий хьалхарех, уж хиннад царте хьаалле а ледеш хьайбо къакьесва бахьа доаш.

Фу деркIаш хиннад теш Аьлти-Юрта вIашагIкхийттача мурдаша? Из кхетаде хала дац царгIакинача документа чулоацама хьежача. Кьаман я социалистическа а гIуланкхех хIама халина доц.

ЗIамагача саго саг йоалене, бIе мехье хьар сага вахаре цхьа иза ла ца хула хIама да, ца деш да. Вай лаьца дувцачох хьалха из да безаме а сакъердаме а цIей хиннад, къахьетта кагирхошта. Деаьча цIейна арабоалаш сахна, хозагIа доаа бараьа тIакийхе, саг йоагIача а саг йоаича а вIашагIбеттабеннаб нах.

Нускал кIадоаладе бахача земешаа безаме беги беш, доазараш ден, аьли оалаш хиннад. Ишта безаме, сакъердаме чайкхоладI, хиннад саг йоалар. Из массанка дишлурдоаша хIама а хилз дIаоттеш хиннад маьре яхача йоIеи саг йоалаьча вIашагача сага вахаре.

Маьта фуд цу «документе» автораша оттадар? Цар йоах саг вийнача сага саг йоалене, бIе мехье...

ЙиЙхача бус дIайига еза, вIалла пак вIашагIа а ца тоаш.

Цу документа 1000 сомаш бIа йоткарах йола пункт ешаш, дагайох дьона нах боккаш-ашаш хиннад лаьш делийбаь эша. Социалистически хьаманн гIуланкхашта дудьала а долаш, шоашта пайдане дола «законаш» уттаде гIертай уж нах. Кхалкаг социалистически обществе маIаца сага нийса бокъо йолаш я, из бокъо Советски правительстваа эттара хьалхоча законашца чIоагIъяь а я.

Бакъда Аьлти-Юрта гиннача схода решенех кхалсагахь юкъа а бокъо йоаца лей яй. Схода решенех кхалсага бакъо яц кхоачара сага вийнача дийхаьа кодама кха.

Цу автораша ца дувзаш дитадаш пхьа, саг йитаи сайна доарахIам йола дешаш а, ишта гIожатIа тайпара советски законаш толха а деш. Масала, саг ейнача цхьа бут ю ше наьнага сагах 5000 сом делча. Цу тайпара, мукъявоалийт из доякха дулам аьь саг. Мишта нийсло ке цу «закон» дьыша, нагахь сайна ейнар кхача къамах ков дехча, кхыча къамахча саго ейнаьха саг ейча?

Цар яхалох маво сесаг йитача, из ше йоагIаш мел денари мара воа цхьана бахача хана мел Iоадьри сесага дус, из а нийса дац ктымлараш саяла, хIана аьлча къьаза нийслу сесага беках дезал боташ а. Лоаца аьлча уж дешаш къоастадеш нийса советски законаш да.

«Сердало» газета тIа укх шера 2 августе арахецача А. Газдиева, Б. Джамбулатовай, С. Чаханова «Мурдаша законаш телхадара духьала» яхача статья тIа нийса къоастаденна Аьлти-Юрта вIашагIкхийттача религиозни фанатикаша оттадьеча «закончи» реакцини шоай чулоацам болар.

Района общественностега администрационни органашеи чIоагIа харцахьа лаьовIар цу авторитета законийн телхадела. ЦаIаш мара законаш дац — уж да советски законаш, цаIаш мара къамал гIуланкхаш дац, уж да формала къамаши чулоацам социалистически бола гIуланкхаш. Уж религиозни законаша а гIуланкхашна а тарлуергдац. Советски нах шоай нийсача советски законашца мара бахаргбац.

Ш. АБАДИЕВ,
Наьсарен АМООС начальник.

ГIулакх дешъяр — лаьттан йIовхал

Махачкале болх бе йоалеинай боашха аиз бола терморасчределительни станци. Цунах дIахеттай лаьтта кIалхара дIайза хий хьалъуха массехк скважина. Из дIаккхьчад дукха квартираш йолча юккхьмцарча итт вIашошка бахача кахага.

Махачкале вIашагIъеллача лаьттан кIоаргалерче йIовхалах пайда эйбара кавказски промыслови управлена буруе тхьа лий керда, лакха дебит йола скважина лыинай, дукхахча кхьчарна реконструкци яй.

Технически гIулакхашта дIайза хий ухайт цхьа кхьосай, башхьедий, лаха-басарий заводашта, дукха комбинатта, кхча предприятешта. Цунах пайда эйбу теплицаш йIохьара а.

ХIана терморасчределительни станци хьалъел латт Грозне, цу тайпара станци Кизляре а хьалъелга бегIадаьд. Цу городий гоахьсаш а дукха термальни хий доаллаш а.

Махачкала.

(ТАСС корр.)

РАЗЛИВЕРЧА «САРАЙ» ЯХАЧА ПАМЯТНИК-МУЗЕЙНА ХЬАЛХАШКА БА ЭКСКУРСАНТАШ.

Ю. Наумова сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕРМАШТА — ШОРТТА ДОАКЪАР

Силосах хьалъюз САНГАРАШ

Доккхий деккараш хьанхашка латт Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза хьайбаш леладераша. 17000 эзар тонн силос кIоагашка йоллеи 3500 тонн гIожа доакъар кийаден лаьрхIад цар. Совхоза барт-тайшача коллективаша хIанзала цу даькъе керагIдаьнна хьаьоца толамца уж деккареш кхоачашхургхилар. Ши эзар тонн хул укхава фермашка хьатIа а денна аргIаш а дaь дIаоттаьча аьлах.

Ди тIехье соадува беркат, йол хьакха йоланьча денощка 110—120 процент нормаш кхачашьей хиннача цхьаболча механизатораш хIанз цаI-ах нормага дIаккхоачаю къахьегам оаарле. Царех ва Довлетгиреев Салауди, Зуэуев Халит, аьдах аргIаш деш бола кхалнах Диигаева Аминат, Алиева Зайнап, Сусарова Хадижат, кхыбараш.

Укх деношка йол хьакха лоам вахав 60 гектар. Мар бахашхахьча 100 тонн йол аргIаш а дь йолаш ... Iангара ... дIаоттакргья из. ХIанз цига хьаьдига кийчдеш ... за 600 къона бежаш. Дика ремонт я кийча я цу доахана лаьрхIа йола помещенеш.

Отделене болхлошта юкъе ерзача социалистическа къьехьоахаха боагIа Долетмирзаев Сайдамахьмада кулгаддеча № 2 йолча бригада членаш. Нагахьа сачна совхоза кхаь а отделене хIанз 4000 тонн соагIа силос кийчьйьа цунах 2300 тонн цо хьалхе делаяча бригада коллектив Iалашьяй. Укхаза къаьстта дика къахьегаца белгалбьяннаб трактористаш Шерипов Абдулвахид, Зуэуев Хьамид силос йоллача балхаш деш бола кхалнах Висиева Макка, Баписта Базант, иштта кхыбараш. ХIанз денна цаI-ах норма кхачашьэю царах хIаране.

Дика дIадоланнаьа силос йолчара балхаш совхоза воаа отделенешка а.

ХIанз силоса эшшача тайпара моцца я хьажкIаш. Техника мара кхы хIама ма укхазе. 8 комбайн, 40 автомашина я совхозе. Царех цхьайола комбайнаш тишна. Каст-каста ремонт е езаш хул уж. Баькъе опыт йолча механизатораша царга пакаддаш болх бойт. 80 тонн силоса хьажкIаш хьакхха езача хIаране чуш 100—110 тонн хьажкIаш. Иштта дика болх беш я Магомадов Шамане лаьха трактор. Дийнахь 33—35 тонн аьта хьажкIаш силос йоллача-сангарашка дIатIахьу цо. Хьалха латтачоа теле цIе байракхиле яIа цун трактор тIа.

ТIехдика болх беш я сангар чура силос ЮтоIаеш йола С—100 яха трактор а. Из дехкаш а опыт йола тракторист Проскурин Иван.

Укх шера совхоза кулгалхоша дика вIаштIехьбьяьккаб шоай деррига хьайбаш дика Iангара доахаргдола болх.

... тIа 300 а укх ... контейнер чуъ силос. ... контейнер дукхагIа хул ... ХIанз укхаза чIоагIагIа эшар силосаш масса сангарашка дIа кхахьа шортта автомашинаш хилар да. Укх деношка Грознера хьаккхачай новкъостала ейта 10 машин. ХIанз цар шоай бола деррига хIаболайна дика вIаштIехьдьынна из гIулакх а.

Дика лелаш фермашка силос йоллача бечо балха учет. СменагIа хьалале хьакхарашта лу карара тела цIе байракхилги 3 соми. Тахан шпйна фу карагIдаьннад хоаш вола царех хIараввар кхоача кхи а дакхара толам боккха гIерт.

М. ТУМГАЕВ.

БАРТ ТАЙНА

Барт тайнок хьишр доланна коллектив я Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча цхьоалагIча шурий-тоаарий ферме хьашхьегаш яр. Даттагlал долча коллектива дукха дознваааш аьттув бол. Масала хьаьацаргья вай доярка Тергира Асьет. Цо гIулакх дача групе тIехьа итт ет ба. Уж дукха дале а дика цIена, дика хул доахан. Дийнахьа буси хIара Iаттагара шийтта килограмм шура йоах Асьета.

Ах шера балха етега йича из яр хьаалара, моттиг аьнкхар. ХIаьта цкъаь бетта а ба цул хьоаккхам эттара лакхагIа хIара Iаттагара 250 килограмм.

Хьиларе тхьаьегаш ба Чапиева Лида, Костоева Хадижат.

Доаддания дика гIулакх доттадарал соагIа ферме хIана дечо кхьача балхашка а лакьа доцц доаркаш. Мукъайнсеча хана ферма помещенешта ремонт еча кийкъестал ду цар. Иштта сагото еш ба царш леладеча хьайбашта шорта доакъар Iалашдара. Фермана юхе аргIаш деттача йол хьалтелаш хул доаркаш. ХIаьта дика къахьет цига скотникаша Чернаев Хьасана, Оздоев Османа.

Л. ВЕЛИЧКО.

СОВЕТСКИ МЕТАЛЛУРГЕ КЕРДА ДОАЗОНАШ

Миштта хургдарчеш тахан адамаш, нагахьа сана метал доалаш уж хиннадаларе? ДегIаахара мелагIча боарашта хьаьча хургбарчеш нах, нагахьа сана хIаанвара дIатхьа ахара а бувзамь а кхоачамаш, лаьттанца балхаш деш йола оатхалаш, массе тайпара машинаш, станокаш, моторащ, наха балдаш деш йола металлех хьаь чоп яь саг ца валлаш дукха кхьйола кадделеш йоанаш хиннадаларе? Кхьмтте сихха жоп дала хала да цу тайпарча хаттарашта.

Цивилизаце цхьа лард я из аьнинах металлах В. И. Ленина. Кьаьсттъ шиЙ маIан долаш да Советски пачхьалкхе индустриальни дегIайоалаелга шиЙ доалахьара металлургически база хьалхьаргара дIадоладалар а. ХIаьта хIанз СССР металлургически алкха йиъ предприяте Кузнецки комбината, Криворожски, «Азовсталь» «Запорожсталь» заводаша — хьаду Англи сохна болча индустриальни дегIабенача капиталистически мехко дечул дукхагIа чон.

Аьшка руда дакхара, кокс, болата турбаш хьаьра дунен тIа хьалхара моттиг, хIаьта чоин болата йоаладарам Iаьржача металлий прокатам арахецарам шоллагIа моттиг лоац хIанз Советски Союзо. Дерригача Дунен тIа хьадеча болатах пхелагIа дакъа советски да.

Советски Союза металлурге шизу хьалха бIаь шиъ миллион тоннал соагIа болат делар хилъа йоахама, хIаьта укх шера хIаьаерчул 10 миллион тонн дала Iеш дукхагIа лургда.

Мехка чухь хадаанза тIаетталуш я металлургически мошностам, интенсификаци хул ерригача производствана. Массехк бутт мара баьннаб Череповецки металлургически заводе Iалаьмате йоккха доменни пиши болх бе йоалаена, миллиони барзI бIаь эзари тонн чон шера дала ина кхоачаргболаш я из. Кузнецке, Кривой Роге, Челябинске, Енакиеве болат хьаде йолаенай алх керда конверторни установкаш. Болх бе йолаеннай Магнитогорске металла шийлача прокатан, Новотроицке — йийлача прокатан станаш, Липецкеи, Кривой Рогеи, Темир-Тауи (Казахстан) кхаь коксови батарейш. ХIанз дукха ха йоаццаш СССР ЦСУ баьчк хоаъал, болат хьадара мощностам ах шера тIакхийттай шин миллиони ах миллиони тонн, кийчача проката мощностам — пхи бIаь эзар тонн, хIаьта кокс бава мощностам — шиъ соагIа миллион тонн.

Ер цу чакхдалаехьа мехка тайп-тайпарча районашка кхы а болх бе йоалургья кхоъ доменни пишк, пхиъ конвертор, кхьа мартеи, металла шийлача прокатан йиъ стан, кхоъ коксови батарей. Цу тайпнра, дукхала цхьан шера — дитиорежка дIхьлагIча шера — советски Iаьржача металлургена доаддош хIама ца эшаш тхьаь итт керда ина бола объект тIахеет, эттара толашагIа йолча оборудованеца Iалашъяь йола.

Советски металлурге деррйгача доакъошка а дIаьхь хьош я техническа прогресс. Даьй-мехка опыте тхьахьекхал дуккха цхьа чухеккаш йола йоккхий доменни пишкаш эттара оазарейь а пайданагIа хилар; уж хьаьрга дIадодар кIеззигагI, хIаьта парта йола байтарга дIадолар а чухашхьа доал. Тамаш е йоагIаш дац, дерригача дунен металлурги доккхий объем совьккхара хIана тIакхувш хилар: шиъ эзар кубометр а кхы соагIа а объем йолаш тхьаь воэрI доминна а хIанз дунен дерригача мехкашка хьаньаь. Царех пхийтта — советски я.

1965-ча шера СССР-е болх бе йоалайийтар найданера объем 2300 кубически метр йолаш, шера 1370 эзар тонн чон арахеца ина кхоачаш йола доменни пишк. Укх пятилетке Криворожски заводе болх бе йоаленнай кхы а дукхагIа ина бола домна, цун объем 2700 кубически метр я. Укх шера бIаьсти цу тайпара пишк болх бе йоаленнай Череповце а.

Даьй-мехка а деррига Дунен а металлургена тIехьхьара карагIдаьннача хIаьмай ларла тIа хьалъьяй уж Iалаьмате йоккхий домнаш.

Кхы а дукхагIа ина болаш йолаза доменни агрегаташ хьаяра балхаш деш ба советски Iалманхой, конструктораш, проектировщикаш. Укх шера Кисстейоалаш я кхо эзарен тхьа бIаь кубически метр объем йолча доменни пишка балха чертежаш. Из хьалъергья Новолипецке.

Иштта прогрессивни гIулакхаш хул металлурге доахIамерча кхьа цхьаьнкха дакъе а — болат доаладара дакъе. Соьича тоймашкаш юкъекхуьь геттара пайдане доала кислородни-конверторни хьисап, из чIоагIа лакхье боалдоа къахьетама оасарле. Укх шера дIаболайолайтаь я цхьайтта керда конверторни установка. Ерригача Союзе доаладеча болатах пхелагIа дакъа конверторашка лургда 1970-ча шера. Кердача конверторни установкашка механизаци автоматизаци ю технологически процессашта. ХIанз болх беш ярел шоаш дукхагIа — пхи бIаь тонн — чухожаш хургйола конвертораш хьаьра балхаш деш да хIанз.

Езткъа миллион тонн соагIа болата турбаш, машинаьхкьа рельсаш, аьшка сьоргаш, иштта кхыйола хIамаш хьалъй дIадахача шера.

Нефтегазопроводаш йоккхагIа шерра дIахьош хилара тIатIа дукхагIа ви йоккха диаметр йола турбаш. Цудухьа уж тайпа турбаш дукхагIа хьаеш ба советски прокатчикаш. Дукха ха ю тай мехка 1020 миллиметрал йоккхагIа диаметр йоацараш нара турбаш хьаеш ца хинна. Цул тIехьагIа заводаш сихха Iомаелае 1320 миллиметр диаметр йола турбаш хьае. Йолга тIа хьаеш латтача заводо ергья 1420 миллиметр диаметр йола спиральношовни турбаш. ХIаьта тIаккха аргIа я 2,5 метр диаметр йолаш турбаш хьае. Цу турбаш хьалхара образецаш хIандехьа а хьайи Челябински турбопрокатни заводе.

Доаладеш доаз чони болати ахамлаккхара, прокат дукхагIа хьаюра металлурге болхлошта новкъостал ду советски Iалмо. Из деккар кхоачашдара къахьегаш ба новатже кхьйтта Iалматохкама институти болхлой.

Металлургически заводий коллективаша хаданза дикагIа хулийт мошш, хьаду метала, дукхагIа хьалу энергетически авиационни машиностроенеи ракетни техникаи лаьрхIа толашагIча маркех дола болатам: мелла йоккха ятс а йоачал новкъа ца хулаш, мукх ца хуаш, кислота лоалуш, электротехнически, иштта кхыча маркех дола болатам.

Даьй-мехка металлурги дегIабоалаярца цхьана Советски пачхьалкхено металлургически база хьае новкъостал ду кийн тIарча дуккхача мехкашта. Советски Союза новкъосталца доазал араха хьалъеш тхьаь итт соагIа металлургически завод я.

Николай ПАНТЕЛЕЕВ,
АПН комментатор.

ИЗ ГIУЛАКХ ТОАДЕ ДЕЗА

Укх дIаэдхьарах хьна город Грозненча грузовой станцера, къаьстта товарни коара мухьаш тIаIоттара болх эсала деларах дукха вагонаш Iайнай мухьаш тIадолаш. Уж мухьаш сихагIа тера Iадахара сихха оапагIйола беза станце кулгахой, уж дIакхача дезача предприятей кулгахой.

Укх шера 6-ча июнага кхоачаш станце мухь тIаболаш лаьтIа вагонаш 292 яр, хIаьта шолагIча июнага кхачалехьа 441-ча кхьачар уж. Царех 2 бIаь гарга вагон мухьаш дIайизеча предприятей беххах латтар станце. Укх тIехьарча хана а кхы кIезиглуш яц мухьаш тIадолаш станаче латта вагонаш. Цар пифраш хул 350—400 вагон. Къаьстта дукха доаттаду товарни коа мухьаш. Масала, «Грозглавстрой» — треста СМУ-2, СМУ-3 цIерагIа хьакхаьча аьшкабетона иделеш апрель бетта дена июнага кхаччалца 113 тонн лаьттар товарни коа. Цул соагIа цорна лаьрхIа хьаена 60 тонн хьун материалаш, 120 тонн металл, турбаш, кхайола материалаш а ахкар цига. Иштта дукха ха йоаккхийт мухьаш тIадолаш латтача вагонашка «Грознефтехимзавода» объединене ОРСа, дулха комбината, «Грозэнерго» кхыча предприятей коллективаша. Дукха мухьаш латт Грозненча грузовой станце автокомбината коллектив шиЙ хашахьа дIа ца воарат а. Цу гIулакха йоакхо из комбината директора ков. Назирова. Уж лакхе белгалдаьха бахьанаш хиларех станце коллектив бетта — бетта кхоачашъеш мухьаш тIера Iодахареи — тIадоттареи пиччахьалкхеи плам.

Яьча аьнкхашта хьа ца хьоккхара вагонашта тIера мухьаш Iадахара болх эсала деларах мухьаш тIадолаш уж латтара нормаш планах лаьрхIачул 7—10-зза лакхагIа я.

Мухьаш тIа а дехаш планах лаьрхIачул соагIа станце лоаттаеш вагонашна ха йоакхаш хилара керттера бахьан — за цу станце болхлошта, механизированни дIастанце болхлошта, автокомбината коллективаша уж мухьаш дIакхачийта дезача предприятешта накъа дийха бувзам ца хилар. Цхьайолча хана тхьаш хилац грузчикаш, мухь тIадоттa средствеш, транспорт.

КIирандийнахьи шоаттадийнахьи шоай цIерагIа кхьача груз мухь дIакххьшн цхьайолча предприятешна. Цу дефицитнаша телхалоа станце балха технологически процесс.

М. ПЛЮЩ.

КЕРТТЕРДАР — БОЛХ ДИКА БАР

Iуйрийна малх хьалбоаллача хана кхай тIа хул Грозненски района 1-ча Мая цIерагIча колхоза механизатораш. Эттара хьалха хьажкIий кхай тIа хьакхоачар комбайнер Басиниев Iумар ва, аьлча дарц хургдац.

Чакхноалаш комбайнага хьажа а хьахе, вошача дехьтта а тьахе шиЙ болх дIаболабу механизаторо. Массехк минут дзелехьа хьажкIей хьалйоте Усмаков Мовлаъде машин. ТIаккха шиЙ машин хьатIалоеш Асуев Рамзана. Шийха а сеш ца йоахаш, иштта дIаболабалх.

Денна шиЙ балха хадаьмаш тIехкхоачашъю Iумарот план 150 тонн йолча метта сменах 180 тонн хьажкIаш тьоах цун комбайно.

Сийна доакъар тьоахаш 4 комбайн я укхаза. Машинаш цIаккха сайна латтаргйоалаш вIаштIехьбьаьккхаб из болх колхозе кулгалхоша. Комбайнашкара доакъар дIаоза 5—6 автомашин я. Гонахьа ардаьхаш а тела лакхьалий машинний боргаш, цо йиш хулийт дукхагIа доакъар тIаоттa, дуахьа планаш тIехкхоачашъю доакъар дIаоза болча шофераша а.

Цхьаккха автомашин транспортни тележка йилах оал ца оаш. Бьеча балхах душ доль аланий нийса хиланйтара а, доакъар нелза хара а, из дIа-хьа нийсара а бокха лоархIам болаш гIулакх ла дьоккхача доакъара нийса учет лелаяр.

Кхы кIеззигагIа къахьегаш механизатораша силос дIайоалача моттигашка а. Укхаза берригача кIоага чу из сийна гIоад а буд а хьаттерра дIаиийсьо Кониев Мирзана Солтамурадов Iийсаеи. Силоса лаьрхIа тIадене из сийна доакъар боккъоца трактора тоIаду.

— Керттера тIа а еш хIоаала силос дикагIа худ, ца телдаш дукхагIа гаь, — йоах колхоза кертерча зоотехника Кузеева Вера Кирилловнас.

3 дийнахьа 3637 тонн доакъар кийчдаьд колхозе. ХьажкIаш чуэцара болх дика дел цига.

М. ГОНЧАРОВ,
Юрта бахама Министерства агроном.

Наьсарерча «Экажевский» совхозо Экажкъонгий - Юртарча отделенерча Гагиев Идриса бригада алаташ чуэца дола а далаллаь геложка тIа лаьха аьшка доалеш, легIа болабелар. Уж сайна йола 4—5 чиа етта тележкаш ца хадаш къоуч хIанз укхзадерча ферме. УрагIоух аргIаш. КIоаале вор кхай тIара хьазад 500 тонн ча. Из кхачудеча, хьатIадоттача дика болх бу трактористаша Бузуртанов Аьмада, Хелухоев Юнуса, цун дас Уматтире, Гагиев Махьмад-Сале, Гайтов Тархана. Цу цхьаьне агрегаташ, я сурта тIа цоана гуш ярзи.

М. КАРАЕВ.
Автора сурт.

Кхуви боаг1арий — денна терко!

МАССАНЕ А ДЕКХАР

БЕРАШТА кхетам балара дакъе деззла бохкха лоарх1ам хилар дуьйна дезаш дац. Дезадах тайпна да керттерча дакъе бера керттера оамал, цун кхетам хьахилар.

Бераша кхетам баларе хьакъехьа школа бокхха лоарх1ам хиларах а ала деза уххана. Бера дешар хьехарал совг1а хьехархо декхарийла ва из бекъенна вола гражданин, тешаме, ц1ена, кьовахчал дола саг хургвалаш кхетам бала. Бераш кхетадара т1ехьа балла юкъе хьинаре дакъа лоацаргдолаш дьайн наавойн чуеза декхарийла ба хьехархойн пхолен. Къайле яц цхьабочча дальна шоай бер бовча доахаш хилар, х1ана аьлча царна хац из общественнад чела хала хургва.

Берий дальта йола наналь а хьина хьехархо д1аотташе ала валац са. Цхьабакъда, из декхарий да из бера дезала хьехам бала а г1о де а. Х1ьата хьехархой декхар да берий дальнца буклаш лоаттабе, моттигерча Совета халкъа образование массазарча комиссе членаш декхарийла ба бераш кхетадеча дальнтеш комисте ноакъестал де.

Укх шера 24 июне Назсарен райисполкома хкензабавий комисси выездной заседание Экажкъонгий-Юрта хьежар кхенза болча Эсмурзиев Султана Жабраила, Ипиалов Пирмагьмада Султана, Евлоев А. — Мажита Гирихана, Долакоев 1алабика Махьмада, Добриев Якъуба, И. — Сале, Салхаев Абубкара Алипа Экажкъонгий-Юртара телефоним букса кабель хоадабеш дьча зулам[illegible]. Х1ьата из хьакхара хоадабаь бадар. Кхенза багеа цу наха кабель хоадабар бахьан долаш Экажкъонгий-Юртара, 1алий-Юртара, Сурхот1ара, «Экажевский» совхозера, цун отделенешка телефони букхам хьадар. Дай ноаной, иккъа общественноста т1ехьехала к1алхара дальнача цу бераш дакъча зуламах декха се дальнар цхьа а пачхьалкхенна а.

Цу лакхе ц1ераш яьлача берий дай хьевхьа бац шоай бераша фу леладу, тесса дитад уж, из бахьан долаш х1ана бехктокхаме ма а ба уж. Дай из хьекхаш хиннa уж бераш урокаш т1ара дейтад, цхьаь в1алла занятешка деаг1аш а хиннадац. Цу лакха дийнача берий дальтa г1од тезад.

Зе'гулин дальта, общественни порядок тоабаьлча кхенза бола вах бехктокхам эсам, комиссе лерх1 царга т1ехьат1айсаг1ача хана кхы уж харцахьа ца бовлийта, шоаш дьор харцахьа а могаргдоацаш а х1ама хилларех уж д1алхетабе. Из да комиссе декхар а. Цун ниттта декхар да из дар хугидйтаргдоацаш хьалцхехьа а кхелета вах лораберг1бола г1улакхаш леладеза в1ашт1ехьдакхар.

Кхы цхьалкха масал а доаладерга да. 1968 шера 10 марта Хутиев Мухьмади Абиев 1алихани Назсарен района «Ленина никъ» яхача газета типографе чудухьаьд, аьнка набопа ч1ега а бехабаь. Цар йохаийр цу чура «Аврора» яха радиоприемник, «Москва» яха зидеж йола машинка, магнитни пускатель, стабилизатор, дийнахьарча сердало лаппаш — ерригаш а 706 сом 40 кепек мах бола х1амаш. Цу дийнахь Хутиева, Абиева, Хашиева Назсарен детсадера вочкъайир «Нолфектный» яха электрофон. Из деррига хьвчул т1ехьаг1а ч1ега хьабоакхаргболл д1оаг1аш а леда, цар Назсарен райбыткомбината контерерча сейфа чура 32 сом 50 кепек дихьар.

Хутиев Хашиева суд а яь, кхенза бараша болча къахьегама колоне ха тоххаш ба. Бакъда Абиев х1ана а т1ехь къоалаш а деш, деша а ца дешаш, пхьанахьа болх а ца беш, бахачарна ноакъа даха кхыдола г1улакхаш а деш лел. Назсарг1ара бехктокхаме оаз вела из. Шоана напоттадда цуш да вал, аьна. Госбанка Назсарен конторе болх беш ва. Цо теркал дац шай воза леладер. Сай вола де х1ана дешаш вац со, оал цо.

Сона хетаргахьа Госбанка Назсарен контора заведующи вен. Оздоев тайпнабола бера наьха деваш а бита а уйл еш [illegible] на. Цу контора коллективана могаргдар Абиев шай вол кхетаве оттаве.

Хьат1аккхувш бола т1ехье, къаьстта кхуви боаг1а наь, кхехьар ерригача общественноста дехьар а йолахо а я. Бакъда клубаш библиотекаш д1аоачийбаь 1а «дежурный» утреникаш дарца, дийнахьара кийосеансаш хьунхьункхарна концерташ оттадарна, х1аьта концерташ уттаберан гонах дакхъенаь артистеш а бол. Искусства деятелаш, «ехийнарий» театрий бакхлой бераша к1езига ийсду хьалший ба. Ала дезаш да, вай болча зорех боаг1аш бола пайда ицаш дьина. Вай города предприятенен учреждениешкен 50—100 моттиг йола, сиена а йолаш дика залаш я. Фу ду цар чу? Предприятие е учреждение г1улакх хилча, наггахьа хьа а елаш к1ино, бунт боакхаш ч1ега а теха къайла дитт. Цар чу салийча деношка, х1аьта уж к1ираг1а цхьаь ма дий, пионерски сбораш, хатинхой сайренаш, кхелетарашна къахьегама ветеранаш в1ашаг1ахоттар, художественни самодеятельноста выступленеш а могаргацарий?

Спорт бераша бокхза сакъердам боалеш дег1а уиахц1ено лакхьар г1улакх да. Тха городе спортивни майдаш к1езига я. Х1аьта ераш а наноатт1ара теалхац.

Нах чубаха 40—60 квартира йола ц1енош хьалдеш, цу ц1еношка хьаю магазин е кафена йола помещена. Из дика да. Х1аьта цул ц1ен коа цхьанкха х1ама дац, из дальса хул. Дагайоха могаргдоацарий цу квартирашка кхийнача наьхах совг1а бераш дахаргтийнар, царна ловза, безаме ха д1ахьа коа спортивни майда, ахыйола х1амаш эпинга. Цун уйла е йолг1а. Эксплуатаце д1алуш дола ц1енош коа юкъе спортивни майда йолаш хила деаг1а.

Хьат1аккхувш болча в1аллеена кхетам балара г1улакх ерригача общественноста — берий дальта наноста, хьехархошта, культура учреждений болхлошта, комсамолъ, милицена т1адожаш да.

Б. ИМАГОЖЕВ,
Назсарен района хкенетарий комиссе бехктокхаме секретарь.

СССР ЗДРАВНИЦАШКА САЛО1 10 МИЛЛИОН САГО

Укх д1адахача ах шера Советски Союзе болх бе йолавенной уиахц1ено лоаяра 150 керда корпус. Царна юкъе я Сочера «Светлана» яха пансионат, Владивостока юххера, Калинински, Николаевски, кхыча областашкара салог1а ц1енош.

— Малаг1а перспективаш я советски курорташ дег1аахера? АПН корреспондента цу хаттара жоп ду профсоюзий курорташка хьожача Центральни совета председателa Козлов Ивана.

— Массехел хьалха аз йоалаергья массеха цифра. Советски Союзе я пхи эзар гарга санаторий, салог1а ц1а, пансионат. Шера цар чу салог1аш итт миллионок совг1а къахьегамхо хул. Шин б1аь эзар саг — лораш, медицински сестраш, официанташ, повараш, горничнеш — ба цу здравницашка болх беш. Х1ара шера х1ама ца эшшаш 170 миллон сом ахча д1адохийт паччахьалкхено курорташ дег1айоалаяргa.

Советски здравницаш ерригa бытовой тоpонаш йола гиттара дика тоаль яланеш я. Царех дукхане бассейнаш я, х1аране 1ана йола спортивни залаш ехалара спортивни сооруженеш я. Санаторешкара холдаци хинеш дарбе ду моттигаш медицински кабинеташ д1аьхеа а доахал дехкарча а х1анзара аппаратураца йолаеиаь я.

Укх т1ехьарча хана санаторешта специализаци яй. 1алама дарбанерча средствех эггара дикаг1а пайда эца йолш хувийт цо. СССР территоре т1а гучаяьлхай минеральни хий доалла йиь эзар совг1а дарбане хоад йоалла 700-н моттиг. Царех дикаг1а пайда эцара проблемаш йоашхаш бе кхойтта института 1алмахой. Москве я курортологеи физиотерапеи 1илма-талхаме институт.

Советски сове х1анз болх беш я дега, ц1ока, нерваша, чепиь лазараш долча, кхыдола лазараш долча наха дарба деш йола дукха специализированни санатореш.

Дерригача дунена боалах я Евпаторн, Цхьалтубо, Кисловодск, Ессентуки, Пярну, Трускавец санна йола курорташ.

Советски курорташ дег1ахарах лоацца. Хьат1адоаг1ача шера салог1а ц1енош, пансионаташ, санатореш хьалаярга а уж ирганка тоаярга а 200 миллион сом совг1а д1адохийтаргда. укх шера дохийтачул 30 миллион сом дукхаг1а да из. Дукхе керда здравницаш хьахургья мехха краишкен областешкен. «Курортни» шой а лаппа д1отташ итт шайла Якутех а, цунна юкхе, Лена хи т1а хьалъеш я санаторий. Цу проекта т1а тоабал са я Гаьнарча Къилбаседа ц1имхара климат — шийна фуьь микроклимат хургйолча ярме хургья вах чуйеш йола корпусаш, лечебницаш, солареш, бассейна, совний беш, клуб.

Кхетта хьакний чуаеог1е Тихане океана юхе хьалъеш латтача Сибер1ен кхьеча здравнице а. Керда санатореш хьалъеш латт Тийжача океана йисте Владивостока юкхе, Алтая хозача районе.

1аьржача форда Кавказерча йисте Адлере дег1айоаг1а курортни городок. Укказа, к1айча т1ох йола лакхача корпусашта юкъе хьергья 1ана йола бассейн, волейболни майдаш, теннисни корташ, киноконцертни зал, ресторанаш, кафе.

Советски Союзе дьалный бераша йола санатореш. Уж я Крыме, 1аьржача форда Кавказски йисте, Прибалтике, кхыча дукхача районашка. Х1ано Анапе хьалъеш я санатореш хьисапера йиь пионерски лагерь, цига кхьац дукха салоярга 8 эзар гергачи беро. Нийтта йола здравница хьалъеш латт йоазаш йолча берий курорте — Евпаторе а.

Кисловодск, Одесса, Ессентуки, Рязань, Калуга... Цига а кхыча дукхача моттигашка а хьалхе лерх1 уиахц1енон керда ц1енош, цига салаг1а а дарба дайта а йиш хургья миллионаш болча гражданий.

(АПН).

Лакхача хьехаманца накъбалхар Аминие дениа Грознески аэропорта къахьегамхой. Коллектива юкъе къаьстта белгалъяьнна шийна шийн болх т1ехдика бовзаш йола диспетчер Мельникова Нина Алексеевна.

М. Пашкова сурт.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» КОТАЛО

«А» класса шоллаг1ча группа зональни хьалхара вахна дукхаг1а командашта юкъе СССР хьалхалла йидхара доргачара матч хилар [illegible] Грозне С. Орджоникидзе ц1ера т1арча стадиона д1айзар вай «Терек» Белгородерча «Котлостроитель» яхен командаш. Хьалхара тайме хьаьший вадараш хейцна шикха бургаш чутоха йиш йолаш бар вайбараш. Бакъда аьттув баланзар.

Масала, матча 24-ча минуте дукъал саг а воацаш хьаьший наг1араш юха шийсенхача В. Якушкина теха бургаш митанга кхийтта х1алхар. Цул т1ехьаг1а дукха ха яле цу тайпарча хьале яйсволар «Терека» полузащитник А. Денцев. Сов сихвенна цо теха бургаш хьаьший кертах аьлар.

Матча счет хьалха йиш йолаш бар «Котлостроителя» футболисташ а. Счет 0:0 йолаш чакхьаьр хьалхара тайм.

Шоллаг1а тайме территориальни ооз12 тоалхано комбинацеш а еш сихха «Котлостроитель» команда наг1араш [illegible] «Терека» форвардаш. Бакъда, хьаьший вахлинана ч1оаг1а лорайора шоай наг1араш. Х1аьта а матча 55-ча минуте хьаьший вахь вахлинана юха а воа бургаш чутесар «Терека» форварда Р. Хайдарова. Цул т1ехьаг1а кхы а сихлу ловзар. Дикаг1а лоив вайбараш. Массехаза бургаш чутоха йиш йолаш ба уж. Бакъда счет кхы хувцадлазар.

Х. МАГОМЕДОВ.

ХАОТТАМ

Талам сарраха доаз 22 августа 18 сахьат даьлалед Нохч-Г1алг1ай АССР г1алла нокаг1а к1езига-дукха морхаш а йолаш, лоацача хенашка дика кхьале а хулаш ха латте мег, дьаг1о мух хьекхарга, байсашка 14—19 градусе денношка 33—37 градусе йовхал хургья, республика къуябехьа денношка 28—30 градус йовхал хила мег.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

Ладувг1а, хьажа

19 август

РАДИО

6.30 «Юрта 1уйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Узбекски илли. 8.45 — Профсоюзий комитета белхе дениош (г1алг1ай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона т1ехье» (г1алг1ай меттала). 16.20 — Тха микрофона хьалхашка ва Нохч-Г1алг1ай АССР просвещене министр Умиров. 16.30—Сего хоаду лаьтта (г1алг1ай меттала). 17.00 — Моттигерча авторий произведенеш. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.45 — «Коммуниста шийн моссаь» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.30 — Передачай программа. 18.35 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.00 — Очнаш, голаш, сикундаш. 19.10 — Пхийтта минут (нохчий меттала). 19.15 — Музыкальни пауза. 19.20 Дуьнен халкъашта юкъера обозрени. 19.30 — Концерт. Перерывах кердадараш.

20 августа

РАДИО

6.30 — «Юрта 1уйре». (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Брамс. Венгерски халкъара ашараш. 8.45—«Къона т1ехье» (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Мехкашкен континенташкен г1оле (г1алг1ай меттала). 16.15 — Радио инструментальни ансамбла концерт. 16.45 — Керда хоамаш (г1алг1ай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15— Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къона» (нохчий меттала). 20.00 — Къахьегама да Анстедальниачуа т1ехьаг1ара концерт. 20.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Бераша «Сагъердаме истори» яха художественни фильм. 18.30 — Передачай программа. 18.35 — Массане а дешарга. 18.55 — Телевизионни кердадараш. 19.05 — Хоамаш. 19.10 — Киножурнал. 19.20 — Юртбоахама Устава проект юкъ. 19.40 — Царна Ленин б1арга вайнав. Коротков. Фотоочерк (г1алг1ай меттала доакхк). 19.50 — Шолка, бераш. 20.00 — Иллеш доазув доацаш да. 20.30 — «В1аьстинера г1улакхаш» яха художественни фильм. 21.55 — Передачай программа. 22.00 — «Знание» яха 1илман - популярни кино-программа. «Хьа орденаш, комсомол» (хьалхара серн).

ЛОНДОН РЕАКЦЕГАХЬА Я

Цхьан оаг1орахьара бахача наха, вокх оаг1орахьара полицена, фашисташха йолча бандашта юкъе къиза довнаш латте Къилбаседа Ирланде английски провинце шоллаг1а йоккхаг1йолча города Лондондерра улицаш хьалийзай английски эскараш. Цу гайлера, Вильсона лейбористски правительство шоай привилегеш лорае, граждански бокъонаш шоай хала материальни хьал тоадеш г1ерташ къовсам лоаттабу нах то1абе г1ертача къилбаседаирландски реакцегахьа, капиталисташкахьа, помещикашкахьа яьнна.

Англе «ерригъюкъарча демократех» дувца т1ера ба английски лейбористий лидераш. Х1анзарча Англе балача дуккъача наьха граждански экономически бокъонаш, йохаль хилар цхьаний а хабара1къайладахьа могаргдац. К1езигаг1а бале а Къилбаседа Ирланде — экономически дакъе эггара т1ехьайнсача провинце бахача нахах 30 процент вая дакъа доацарех ба. Укхазара хала хьал эггара хьалха дувзаденна да английски колониальни империехачул т1ехьаг1а английски капиталисташ шоай колони лоарх1аш йолча Къилбаседа Ирланде бахача къахьегамхошта еш йола эксплуатаци укх т1еххьарча шерашка ч1оаг1а лакхъяларца. Ший бахьан доацаш дан Къилбаседа Ирландера порядкаш английски колонешка кхашта ч1оаг1а т1а тара хилар. «Къаьстта болча полномочеех» еш суди следстви йоацаш набахта йолла йиш я моллаг1а а саг, х1аьта полицейскеша шод етташ, б1аргех хий доаха газ етташ, гера юкъедоаладеш дола т1е1аараш х1ара дийнахьа хулаш дола х1ама я хиннa д1аэттад. Къилбаседа Ирландена доал ду х1анзарча доал деча группировка доал ч1оаг1деш бахаш болча наьха кхоалаг1а дакъа 1аьдала моттигера органаш хоржаш деча хоржамашта юкъе дакъа лацара бокъонах доаккхаш 1920 шера оттаьча акта дарда т1а.

Къилбаседа Ирландера демократически болам то1абара лондонски правительства лелаеча кердача г1улакхаша хьацца дукъал баьхаб ерригача Англерa нах. Великобритане Компартес д1адийхад Къилбаседа Ирланде бахача наха граждански бокъонаш демократически кортамукъа ели лургйола законодательство мамогта чекхаг1а т1аэцара парламент гулъелга.

Къилбаседа Ирланде этта хьал ц1енхаштта повкъадьниал лоцлахарча Ирландски республикана. Цун премьер — министра Линча лерх1 Къилбаседа Ирланде проблема къоастаяра ООН юкъейезаш, машар хьаллецара цига ООН низаш дахийта деза аьнна.

Английски 1аьдала къяхача г1улакхаша Къилбаседа Ирландера хьал ирдаьд. Цар ц1аькха а д1ахьеккхар капиталисташтен къахьегамхоштех юкъера къовсам болабелча Англе лейбористски правительство массаза а монополистически буржуазегахьа хулаш хилар.

БАХЬАНАШ ЦУНАХ ФРАНКА МАХ ЛОХБАЛАРА ХЬАХИНИАРИ

Ирача валютно - финансови кризисо юха а ч1оаг1а д1алаьцай капиталистически система. Французски франка мах 12,5 процент лохбаларо укх т1ехьарча деношка ч1оаг1а къовсам г1оттабаьб малхбузерча мехкий столицашка. «Французски франка мах лохбаларо европейски экономически общество хийзисе т1аюг», — яхаш белгалдоахар «Франкфуртер рундшау» (ФРГ). «Дунен валюташ а1ашаг1дийлача деликатни механизмаш могаргдий т1еххьара тохаш йола х1ама ла?» — яхаш хеттар «Нью-Йорк Таймса». Париже т1аийца решени т1ехьо — т1адоаг1а ц1енхашттара экономически политически г1улакхаш доаххца хургхилар дувцар «Обсервер» яхача лондонски газето.

Цу дувцараша хьахьокх империалистически паччахьалкхенашта юкъе ц1енхашттара реальни йолаш йола в1ашдухьаленаш кийлар, царна юкъера промышленни торговни конкуренци ч1оаг1ъялар.

Дагадоахийтаргда вай дукхача шерашка, къаьстта укх т1еххьарча шера, Франце платежни баланса американски малхбузенгермански оаг1онгахьара низ баь хилар. Цо французски экспорт хаьлача хьал т1а оттайора, французски рузкъе доазол дахье д1аухийтар. Францега хиина кхьча мехкий валюта эшаш доацача хана ахане совг1а к1езигъелар. Франнега яракьера хьаьрча доалла декхар лакхлора. Цунна т1аийттар цхьайола чура экономически халонаш а. Из бахьан долаш франк дунен халкъашта юкъерча рынкашка шай официальни болча мехал лохьяла йоалелар.

Французски правительства еча заявленеш т1а белгалдоаха, франка мах лох баьб мехка платени баланс айисьяр, х1ана лохехьарча мехах лохкаргдолча товарий экспорт ч1оаг1ъяр дуьхаяхаш. Цо ч1оаг1а шекбаьхаб Франце Малхбузен Европа партнераш. «Юкъарча рынка» юкъе йолча мехка министрий совета укх деношка хиинача сессе решени яьр укх гаргарча шера юртбоахама товарий французски рынок къоастае, аьнна. Франце декхарийла йир калог тохарцех кхьча средствашцен шай экспорта ирхаоа.

Франка мах лохбар шай чура геттара бокхха лоарх1ам бола бахьан долеш да. Цунца дувцадеша Франце Компарти, эггара йоаккхаг1а йола профсоюзни объединени ч1оаг1а лехьайнад. Йоккхий монополи финансови кризиса ерриге хало къахьегамхошта качйоала г1ерт, йокх цар, х1ана аьлча франка мах лохбаро товарий мах лакхбергба, цо балача дукхача наьха вахара хьал лохдергда. Къахьегама ерригъюкъарча конфедераце вах т1аххьийхаб монополей кхьда атакаш юхатохара ца1 йола профсоюзни фронт хьалоа.

ЗАМБЕ ЛОАРХ1АМЕРА РЕШЕНИ

Замбе республика хьалхайдадьд лоарх1аме экономически хувцамаш даь хилар. Къам цай ло1аме хилара доал деча В1ашаг1кхийттача парта Къамаш совета заседание цар чулоацам бийцар Замбе президента Кеннет Каунда. Африкански мехка правительствe шай т1ахьожаш оттабу мехка минеральни ресурсашта, керттерче дакъе ц1аста руда лоаллача эггара йоаккхаг1а моттиганашта. Замбе эггара хьалхара г1а боаккхар лерх1аш д1айолаккх мехка лаьттаг1ара доахха рузкъаш «дакман» д1а1уадара колониальни режимах монополистически компанешта еше хинна бокъо. Цу «дакман йолча бокъона»: метта мехка болх беш йолча кхьча мехкий горнорудни компанешта 25 шера арендах д1алу уж моттигаш. Цул совг1а, уж декхарийла а шоай акцеш 51 процент замбийски правительствега йоаха. Х1ама деш доаца дальттав доахьача уж долча дашкара цхьаькха компенсаци а йоаш хьалаха а лерх1 правительства.

Ер йола реформаш йолх балоа экономически ший ло1ама хилара т1еергзаь хилар белгалдоаккхар Замбе президента.

Замбе ер йолча реформах ейкхача бомбана тара хетал уш х1ама хилар. Цар эггара хьалха х1ама тох «Роан селекшн траст», «Англо — американски корпорейшн» яхача, английски, американски, швейцарски — африкански капиталист т1аьхожаш лоаттайеча дукха хьалкъашта юкъерча эггара йоаккхаг1а йолча шии монополена. Цу гаргий т1оцаш итташ шерашка меттахьа ца хьейташ д1алаьца лоаттаьй замбийски экономика, цунна чура [illegible] дукха рузкъа д1а а [illegible].

Буржуазни кепайоазув тур дакъкха духьал дальлар Замбе решенена. Лондонски, Йоганнесбургски газеташ дизза да замбийски правительствана дечa кхерамех, кхерам т1атувс цуьна. Замбена деш доле «молааг1а а йоакъостал» соцадар д1а а дехаш, х1ама ца эшшаш цунна экономически бойкот а д1айкаеш.

Цу дерригаш укха йичa, монополистически воротилаш х1ана Замбена низ бара алалаш уттаеш ба. Хила тарлургдолаш да Замбе болх беш болча европейски специалисташе цар аларех мехка экономика йоха г1ерташ саботаж яьга.

Дунен халкъашта юкъера капитал юхатокара дола г1улакхаш т1аэцаш я замбийски правительство. «Экономически вoай ло1аме хилара т1ехьа лоттабеча къовсаме реакционни низашта мехка чуха, цуа ярахьа де лерх1ача г1улакхашта духхал отта шийча хила деза вай», элар Замбе президента.

ЛОРАЛЕЛАШ! ГАЗАШ!

Укх т1еххьарча к1ирашка дунен кепайоазув оаг1онаш т1ара йоалалезар «химически бактериологически герз» яха дешаш. Нийль бутт болалуш ООН Генеральни секретарь У Тана правительствош т1аьхьийхар химически бактериологически т1ом бара средствaш хьаелгеш 1овелеш соцаде, аьнна. Ниясса бай из т1адьехам? Ховш мадий дукха нах х1алакбеш дола из герз дунеи халкъашта юкъерча бокъоно законах оттадаьга. 1925 шерарча женевски протоколо (В1ашаг1кхийттача Штаташа х1инацца т1аэцанза да из) могайташ дац седдукьа, дальж доалла, кхыйола цу тайпара газаши бактериологически средствашн т1ема юкъейоалаер.

Новкъа дале а, У Тана т1ехьехами дунен кепайоазою цу деша бешь бола терками ч1оаг1а мишаш хиана хилар дувца деза да. Гучаяьнай империалистически паччахьалкхенаш, эггара хьалхарча арг1енна США а йолаш, ч1оаг1а химически бактериологически т1ема кийчаув хилара тешал деш йола факташ. Японерча американски т1ема базе вах боабеш йола нервно - паралитически газ «[illegible]» т1ешаг1а дунен общественноста гучадаьлар нийтта йола дукха нах боабу герз деррига дунен т1е дьяра цхакча американски 1ами йолча т1ема [illegible] йолаш хилар.

Уж кийчъеш хиларах дерригача дунен т1ара вая эг1азбигара уж ергйоацаш цхьа г1улакхаш ду аьнна х1ама оттаяза ца йоалача оттайир США правительство. Укх деношка США сената могайир химически бактериологически герза хьакъехьа «т1аьхожама керда г1улакхаш» дергдола «тохдар» яхар. В1алла а Пентагона эффективно довзув оттадергдола х1ама де могаргдий теш цу г1улакхашта. Цунна тешал ду обороне министра Лэйрда в1алла шек а воацаш сенаторий решени могаяро.

Къаьстта шенвоаккхаш да химически бактериологически герзага кхача г1ерташ бонни ревантгешташ хилар. ГДР правительства дукха ха йоацаш арахьекхача меморандума т1а белгалдоаккхар нах х1алакбеш йола химически бактериологически средствaш дукха арахецара Малхбузен Германе шерра кийчо еш хилар.

Империалистий кхерамерча планашта дувзадешна дунен общественносто хьалда д1адех «Лоралелаш! Газаш!» яха кхераме воам д1ешиха а хургбоацаш, адамаш химически бактериологически герзах мукъадалар.

Е. ЕГОРОВ,
И. ЛАПИЦКИЯ,
В. АСТАФЬЕВ,
С. ИВАНОВ.
(ТАСС).

УГАНДА. Гаьнарча африкански мехка сийлаль тумани г1улакх кхоачашдеш я советски лорий группа.

Медицински 1илмий кандидата Ленинградски санитарно - гигиенически медицински института хьехархочо Юрий Рикушина кулгал а деш кхочашъеш я к1ийтамтеш туберкулезаш духьала беррига мехка бахархошта моахаш тохара хьакъехьара ООН-а чуйоаг1ача Дерригдунен уиахц1ено лорaра организаце программа.

СУРТА Т1А: Мбале кхача городе т1ьва йоацаш уллача цхьаь юрта бахача наха моахаш тоха ва Юрий Рикушин.

А. Осипова сурт.

ТАСС фотохроника.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-г1а этаж). Телефонаш: редактора—2-44-96; редактора зам.—3-30-11; бехктокхаме секретаря—3-34-35; партийни вахарех, культурех, промышленностех отделий—3-42-36; юрта \боахамех письмойе отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—2-44-96; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря—3-34-35; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-36; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революци проспект, 7-84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7-84.

СФ05171. Заказ № 3510.